

LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS PRADINIO UGDYMO BENDROJI PROGRAMA

*Projektą rengia: M. Bareikienė, A. Blockuvienė, D. Jakavonytė-Staškuvienė,
V. Schoroškienė, N. Venskuvienė.*

TURINYS

Dalyko paskirtis	2
Dalyko tikslai ir uždaviniai	2
Kompetencijų ugdymas dalyku	3
Pasiekimų sritys	4
Pasiekimų raida	4
Mokymosi turinys	11
Pasiekimų vertinimas	24
Pasiekimų lygių požymiai.	25

1. Lietuvių kalbos ir literatūros paskirtis.

Lietuvių kalbai tenka išskirtinė vieta ugdymo procese ir visuomenėje. Kalbos gebėjimai itin reikšmingi mokinio asmenybinei, pilietinei, kultūrinei brandai, tautinės savimonės formavimuisi, socialinių, pažinimo, kūrybiškumo kompetencijų ugdymuisi. Lietuvių kalbos paskirtis ugdymo(si) procese yra ypatinga tuo, kad ji ne tik dalykas, kurio mokoma(si), bet ir priemonė bendrauti, įgyti žinių, toliau mokytis ir tobulėti. Lietuvių kalbos mokomasi ne tik per lietuvių kalbos, bet ir per kitų dalykų pamokas. Kalbos gebėjimai ypač svarbūs visaverčiam mokinio dalyvavimui mokyklos, bendruomenės, o ateityje ir visuomeniniame gyvenime. Pradiniame ugdyme ypač svarbu, atsižvelgiant į mokinio kultūrinę, socialinę, kalbinę patirtį, padėti jam įgyti Lietuvos kultūros pažinimo, lietuvių kalbos gebėjimų pradmenis, ugdytis bendrųjų kompetencijų, būtinų kiekvieno žmogaus visaverčiam asmeniniam ir visuomeniniam gyvenimui, sėkmingam tolesniam mokymuisi, pagrindus.

2. Lietuvių kalbos ir literatūros tikslai ir uždaviniai

2.1. Lietuvių kalbos ir literatūros ugdymo tikslas – padėti mokiniams suvokti ir ugdytis lietuvių kalbą kaip svarbią savo tapatybės dalį, Lietuvos visuomenės bendravimo būdą; atrasti literatūrą kaip asmeninei egzistencijai svarbią kultūros sritį, ugdytis savarankišką ir kūrybišką požiūrį į literatūrą; suvokti save kaip lietuvių kalbos, literatūros ir kultūros paveldėtoją, puoselėtoją ir kūrėją; ugdytis laisvo, atsakingo asmens savimonę.

2.2. Uždaviniai. Siekiama, kad mokydamiesi lietuvių kalbos ir literatūros mokiniai:

2.2.1. ugdytųsi šias vertybines nuostatas:

2.2.1.1. vertinti klausymą, kalbėjimą, skaitymą ir rašymą kaip asmeniškai svarbią, prasmingą ir malonią veiklą, teikiančią galimybių bendravimui, mokymuisi, saviraiškai.

2.2.1.2. vertinti lietuvių kalbą ir literatūrą kaip reikšmingą Lietuvos kultūros dalį, noriai skaityti įvairaus pobūdžio tekstus, dalytis savo skaitymo patirtimi;

2.2.1.3. išklaudyti kitą, gerbti jo nuomonę; ginti savo požiūrį neįžeidžiant kitų;

2.2.1.4. siekti tobulinti savo kalbinius gebėjimus, kaupti skaitytojo patirtį pasitikint savo jėgomis, geranoriškai priimant kitų patarimus.

2.2.2. ugdytųsi sakytinę kalbą:

2.2.2.1. gebėjimą atidžiai klausytis, suprasti, kas sakoma, klausti ir atsakyti į klausimus, informuoti, paaiškinti, apibūdinti, papasakoti, išsakyti savo nuomonę;

2.2.2.2. gebėjimą tinkamai ir taisyklinga kalba bendrauti su bendraamžiais ir kitais žmonėmis, reikšti savo mintis ir jausmus.

2.2.3. ugdytųsi rašytinę kalbą:

2.2.3.1. gebėjimą sklandžiai skaityti ir suprasti grožinius, negrožinius ir medijų tekstus, suvokti jų savitumą ir reikšmę, tyrinėti estetinius tekstų aspektus, pagrįstai vertinti tekstus, naudotis prieinamais informacijos šaltiniais;

2.2.3.2. gebėjimą kurti rašytinius tekstus: taisyklingai rašyti, aiškiai reikšti mintis ir jausmus.

2.2.4. įgytų lietuvių kalbos pažinimo pradmenis.

2.2.5. ugdytūsi kūrybiškumą, lavintū vaizduotę ir mąstymą.

3. Kompetencijų ugdymas mokant lietuvių kalbos ir literatūros.

3.1. *Kultūrinė kompetencija.* Kalbos ir literatūros pamokose pradinių klasių mokiniai, aptardami vaikų literatūros kūrinius, jų ekranizacijas ir inscenizacijas, dalyvaudami įvairiose veiklose mokosi vertinti lietuvių kalbą ir literatūrą kaip svarbią gimtosios kultūros dalį ir puoselėtiną vertybę, domisi gimtojo miesto, krašto tautosaka, vaikų literatūra, periodiniais leidiniais kaip kultūrinio gyvenimo dalimi. Skaitydami grožinę ir negrožinę literatūrą, lankydami bibliotekoje, teatre, kine, dalyvaudami klasės ir mokyklos renginiuose mokiniai susipažįsta su šio amžiaus vaikams aktualiais kultūros reiškiniais, mokosi atpažinti juose perteikiamas idėjas, vertybes, dalijasi apie tai patirtimi su bendraamžiais ir suaugusiais, plėtoja savo kultūrinės raiškos gabumus.

3.2. *Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija.* Kalbos ir literatūros pamokose pradinių klasių mokiniai, aptardami vaikų literatūros kūrinius, jų ekranizacijas ir inscenizacijas mokosi atpažinti ir įvardyti veikėjų emocijas, vertybes bei elgesį. Aptardami skaitytus kūrinius, bendraamžių kūrybinius bandymus, reflektuodami kalbos ir literatūros mokymosi patirtį pradinių klasių mokiniai mokosi atpažinti ir įvardyti emocijas, dalytis savo emocijomis su bendraamžiais ir suaugusiais, reaguoti į jas empatiškai. Analizuodami nuomonių skirtumų, nesusikalbėjimų (nesusipratimų) ar konfliktų situacijas bei priežastis, diskutuoja (arba aptaria), kaip gebėjimas spręsti konfliktus padeda kurti saugią ir pagarbią mokymosi aplinką, atsakingai priimti sprendimus.

3.3. *Kūrybiškumo kompetencija.* Kalbos ir literatūros pamokose pradinių klasių mokiniai susipažįsta su žodinės kūrybos pavyzdžiais ir mokosi patys kurti įvairaus pobūdžio sakinčius ir rašytinius tekstus, derinti žodžio raišką su kitokia (pvz., su raiška piešiniu, judesiu), pastebėti ir kūrybiškai spręsti problemas mokymosi bei klasės gyvenimo situacijose, analizuoti savo ir draugų kūrybos rezultatus bei procesą, reflektuoti.

Daugiausia dėmesio skiriama:

įvairaus pobūdžio informaciniams mokinių kuriamiems tekstams, reikalingiems mokymuisi ar buitinėse situacijose (pvz., dienotvarkė, rašinio planas, raštelis, žinutė, komentaras, palinkėjimas, pristatymas);

įspūdžių raiškai žodžiu ir raštu (pvz., rašinys apie klasės išvyką, konferencija apie vasaros atostogas), išmone grįsti kūrinėliai (pvz., ketureiliai, pasaka), projektai, klasės šventės, klasės vaidinimai ir kt.

Veiklos organizuojamos derinant skirtingas darbo formas (pvz., kolektyviai, grupėse, porose, individualiai), taip siekiama išugdyti mokinio gebėjimą savarankiškai kūrybiškai spręsti kylančias problemas.

3.4. *Komunikavimo kompetencija.* Komunikavimo kompetencija ugdoma lietuvių kalbos pamokose įvairiose kalbinėse veiklose, apimančiose kalbinės veiklos sritis tokias kaip kalbėjimas ir klausymas, skaitymas ir rašymas. Mokiniai komunikuoja/bendrauja žodžiu ir raštu, taikydami įvairias natūralias ir interaktyvias, verbalines ir neverbalines priemones, perduodami ir priimdami įvairius pranešimus. Mokydamasis pradinėse klasėse

mokinys mokosi bendrauti laikydamasis moralės ir teisėtumo principų, mokosi elgtis atsakingai ir teikti tikrą ir tikslią informaciją; savo požiūrį ir teiginius pagrįsti argumentais; suprasti įvairiomis formomis pateikiamą informaciją (žodinę, grafinę ir kt.), ją analizuoti ir kritiškai vertinti; praktiškai taikyti kalbos žinias (iš išmoktų atvejų), laikytis kalbos normų, tiksliai ir tinkamai vartoti sąvokas; tinkamai argumentuoti, pasirinkti ir taikyti tinkamas strategijas ir priemones, atsižvelgdamas į tikslą, adresatą ir situaciją; saugiai ir etiškai naudotis šiuolaikinėmis komunikacinėmis technologijomis.

3.5. *Pilietiškumo kompetencija.* Pilietiškumo kompetencija lietuvių kalbos pamokose ugdoma skaitant ir analizuojant įvairius grožinius ir negrožinius tekstus, susijusius su Lietuvos valstybe ir jos piliečiais. Mokiniai mokosi pažinti ir gerbti Lietuvos valstybės simbolius, švęsti valstybines šventes, būti atsakingais, prisiimti ir vykdyti tam tikras pareigas. Kartu su tėvais ir/ ar mokytojais dalyvauja pilietinėse veiklose. Moka giedoti Lietuvos himną.

3.6. *Pažinimo kompetencija.* Kalbant apie pažinimo kompetencijos ugdymą lietuvių kalbos pamokose/kalbinėse veiklose, svarbiausi šios kompetencijos gebėjimai yra integruoti į visas kalbinės veiklos rūšis. Ryškiausiai jie atsispindi kalbos pažinimo srityje. Šioje skiltyje aprašyti visi gebėjimai, kurie ir sudaro pažinimo kompetencijos esmę. Kitas aspektas, kuris integraciniais ryšiais siejasi su pažinimo kompetencija yra lietuvių kalbos mokymosi turinys, nes šioje programos dalyje numatoma visas kalbinis ugdomasis turinys, turintis vienokius ar kitokius pažinimo gebėjimus.

4. Pasiekimų sritys.

4.1. *Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.* Ši sritis apima mokinio pasiekimus suprasti kalbėjimo ir klausymosi paskirtį, teikiamas galimybes ir naudą; dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, kalbėti, atsižvelgiant į tikslą, adresatą; aktyviai klausytis, suprasti informacijos turinį, interpretuoti, daryti išvadas ir vertinti išgirstą informaciją; tinkamai vartoti kalbinės raiškos priemones, laikytis kalbos normų; taikyti kalbėjimo ir klausymosi strategijas.

4.2. *Skaitymas ir teksto supratimas.* Ši sritis apima mokinio pasiekimus suprasti skaitymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes; skaityti įvairaus pobūdžio tekstus; rasti ir suprasti informaciją; daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas; aiškintis, kaip tekstuose kuriama prasmė; interpretuoti skaitomus tekstus; vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką; taikyti skaitymo strategijas.

4.3. *Rašymas ir teksto kūrimas.* Ši sritis apima mokinio pasiekimus suprasti rašymo prasmę, naudą ir teikiamas galimybes; kurti tekstus atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją; kurti tinkamos struktūros tekstus; tinkamai pasirinkti raišką; laikytis kalbos normų; taikyti rašymo strategijas.

4.4. *Kalbos pažinimas.* Ši sritis apima mokinio pasiekimus atpažinti lietuvių kalbos garsus ir raides, tobulinti tartį; išsiaiškinti elementariausius žodžių kaitymo ir darybos būdus, kalbos dalių požymius; aptarti sakinių įvairovę ir žodžių ryšius sakinyje; skirti tekstą nuo pavienių sakinių, taikyti elementariausias žinias apie tekstą, pasakojimo sandarą; taikyti kalbos pažinimo strategijas.

5. Pasiekimų raida.

Mokinių pasiekimų raida		
Pasiekimai	1–2 klasės pasiekimai	3–4 klasės pasiekimai
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika		
A.1. Aktyviai klausosi sakinio teksto.	A.1.1. Klausosi dėmesingai, aptaria/atrenka/išskiria esminę informaciją.	A.1.1. Klausosi dėmesingai ir reflektiviai (žodinėmis ir/ar nežodinėmis priemonėmis parodydamas santykį su pranešimu), tikslingai atrenka informaciją.
	A.1.2. Įsiklauso ir supranta aiškiai įvairių kalbėtojų, (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų) perteikiamą informaciją.	A.1.2. Įsiklauso ir supranta informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru ir skirtingomis intonacijomis.
	A.1.3. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal nurodytus kriterijus.	A.1.3. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi ir kontekstu, vertina pagal susitartus kriterijus.
A.2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, klausosi ir kalba, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą.	A.2.1. Kalba monologu, dalyvauja dialoge, naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais).	A.2.1. Tikslingai kalba monologu, iš anksto pasirengęs konstruktyviai dalyvauja dialoge, išsako savo nuomonę, ją argumentuoja, tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis.
	A.2.2. Bendraudamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina; klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus.	A.2.2. Bendraudamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: pasakoja siekdamas sudominti, tiksliai informuoja, paaiškina, išsamiai apibūdina, argumentuoja siekdamas įtikinti; atidžiai klausosi, supranta kalbėtojo intencijas ir dažniausiai adekvačiai reaguoja žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis.
	A.2.3. Klausydamas ar kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, kai yra suteikiama pagalba; leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, laikosi mandagaus bendravimo susitarimų.	A.2.3. Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, pasirenka tinkamas kalbos priemones; rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi kalbos etiketo.
A.3. Tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, laikosi kalbos normų.	A.3.1. Nuosekliai pasakoja ar atpasakoja, kalbėdamas nenukrypsta nuo temos. Siekdamas sudominti, pasakoja emociškai, raiškiai.	A.3.1. Kalbėdamas nuosekliai plėtoja temą, emociškai, raiškiai pasakoja, paaiškindamas priežastis ir pasekmes.
	A.3.2. Pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai) pasakodamas, informuodamas, aiškindamas, kai yra	A.3.2. Pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai, argumentuoja) siekdamas informuoti, paaiškinti, įtikinti. Kalba įtaigiai, tinkama intonacija, daro pauzes, balsu

	suteikiama pagalba. Kalba raiškiai, daro pauzes, pabrėžia svarbiausius žodžius.	pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis).
	A.3.3. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	A.3.3. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius.
	A.3.4. Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įprastose, žinomose situacijose, pažįstamame kontekste. Kalbėdamas tinkamai pavartoja tarmybes (jeigu jas žino).	A.3.4. Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (ir perkeltinės prasmės, tarptautiniais). Tikslingai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose. Pasakodamas tikslingai vartoja vaizdingus tarmiškus žodžius ar posakius (jeigu juos žino).
A.4. Taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas.	A.4.1. Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: įvardija, kas pasisekė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; paprašo pakartoti, patikslinti, jeigu ko nors nesuprato.	A.4.1. Mokytojo apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: paaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; įvardija, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojasi jam žinomais būdais tai išsiaiškinti.
	A.4.2. Parodo kalbėtojui, kad jo klausosi. Naudojasi paprasčiausiomis kompensavimo strategijomis: pasako mintį kitais žodžiais, kalbą papildo gestais.	A.4.2. Klausosi aktyviai: nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją. Naudojasi kompensavimo strategijomis: remiasi situacijos kontekstu (nežinomą žodį supranta iš kitų žinomų žodžių), pasinaudoja bendra pranešimo logika.
B. Skaitymas ir teksto supratimas		
B.1. Skaito įvairaus pobūdžio tekstus, daro teksto visumą apibendrinančias išvadas.	B.1.1. Skaito balsu ir tyliai sakinius, suprasdamas mintį. Taisyklingai taria garsus ir tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes.	B.1.1. Skaito sklandžiai, įvairiais būdais (balsu ir tyliai, tik perbėgdamas akimis ir lėtai, išigilindamas); skaito suprasdamas mintį, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą, tinkamai intonuoja tiesioginę kalbą.
	B.1.2. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, randa tekste aiškiai pateiktą informaciją.	B.1.2. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją.
	B.1.3. Pasirenka ir skaito knygą pagal savo interesus. Naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais, žinytais, „draugišku“ internetu.	B.1.3. Pasirenka ir skaito knygą pagal savo interesus. Naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais atsirinkdamas informaciją konkrečiam tikslui.

	B.1.4. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą. Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu.	B.1.4. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir pagrindinę mintį. Aptaria tekste lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes.
B.2. Aptaria skaitomus tekstus, interpretuoja.	B.2.1. Įvardija ir trumpai apibūdina kūrinio veikėjus.	B.2.1. Apibūdina veikėjus, vertina jų veiksmus, samprotauja apie jų santykius.
	B.2.2. Nusako įvykių seką, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką; kūrinio nuotaiką.	B.2.2. Aptaria įvykių seką, veiksmo laiką, vietą, jų kaitą, įvykių svarbą. Apibūdina grožinio teksto nuotaiką.
	B.2.3. Skiria grožinį ir negrožinį tekstus; prozos ir poezijos kūrinius. Įvertina, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti.	B.2.3. Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto požymius, argumentuodamas skiria prozos, poezijos, dramos kūrinius. Atpažįsta amžiaus tarpsniui aktualius kūrinių žanrus, pavyzdžiui, pasaka, eilėraštis, apsakymas, drama.
	B.2.4. Dalijasi nuomone ir išpūdžiais, patirtais skaitant kūrinį. Nurodo labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą ir argumentuoja savo pasirinkimą. Remiasi asmenine patirtimi.	B.2.4. Išsako išpūdžius ir nuomonę apie kūrinį. Argumentuotai paaiškina, kas ir kodėl tekste jam padarė išpūdį, sudomino, nustebino, suglumino ir pan. Remiasi asmenine patirtimi, perskaitytu tekstu, anksčiau skaitytais kūriniais.
B.3. Vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką.	B.3.1. Remiasi iliustracijomis skaitydamas tekstą.	B.3.1. Samprotauja, kaip iliustracija padėjo suprasti tekstą.
	B.3.2. Randa tekste dažnai vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę.	B.3.2. Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę ir paskirtį. Diskutuoja, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai), tikslumo (pvz., išvardijimas), aiškumo (pvz., schema).
	B.3.3. Vertina skirtingose teksto vietose išsakytas mintis (pamokymus), samprotauja, kodėl mintis (pvz.: pamokymas) yra pateikta tam tikroje kūrinio vietoje.	B.3.3. Atpažįsta ir paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis,; argumentuoja, kodėl pasirinktos tokios raiškos priemonės.
B.4. Taiko skaitymo strategijas.	B.4.1. Siekdamas suprasti tekstą, peržvelgia į akis krintančią informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.). Randa raktinį žodį, sakinį, iliustraciją, kurie rodo, apie ką gali būti tekstas.	B.4.1. Siekdamas suprasti teksto visumą, tikslingai peržvelgia iliustracijas, teksto struktūros ypatumus ir kt. informaciją. Randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam skaitymo tikslui (pvz., sužinoti, pritaikyti, kurti).

	B.4.2. Sieja tekstą su jau žinoma informacija, kai yra suteikiama pagalba. Svarsto apie informacijos (pav., reklamos) patikimumą.	B.4.2. Skaitydamas sieja tekstą su jau žinoma informacija. Kitiškai vertina informacijos patikimumą, pagrįstumą.
	B.4.3. Išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas. Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo, kitų suaugusiųjų, draugų.	B.4.3. Įvertina tekste pateiktos informacijos aiškumą ir aptaria, kas padeda geriau suprasti konkretų tekstą. Pasitikrina savo supratimą klausdamas, skaitydamas dar kartą, raskamas informacijos žinyuose, žodynuose.
	B.4.4. Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius, suaugusiųjų padedamas naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.	B.4.4. Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius, naudojasi bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.
C. Rašymas ir teksto kūrimas		
C.1. Kuria tekstus atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.	C.1.1. Rašo sau ir kitiems kasdienėse mokymosi ir laisvalaikio situacijose (pvz., raštelis, sąrašas, žinutė, kvietimas).	C.1.1. Savarankiškai ir tikslingai rašo sau ir kitiems įvairiose mokymosi ir laisvalaikio situacijose.
	C.1.2. Rašo taip, kad skaitytojas (bendraamžis, suaugęs) jį suprastų, laikydamasis elementarių susitarimų/ užduoties reikalavimų (pvz., laiškas, receptas).	C.1.2. Rašo taip, kad skaitytojas (bendraamžis, suaugęs, pažįstamas, nepažįstamas) jį aiškiai suprastų, laikydamasis susitarimų/ užduoties reikalavimų (pvz., laiškas, instrukcija).
	C.1.3. Rašo kelių sakinių tekstus saviraiškos tikslais (pvz., ketureilį, pasakojimą/ pasaką) ir siekdamas perduoti informaciją (pvz., raštelis, žinutė, skelbimas), perteikti nuomonę (pvz., pasiūlymas, reklama).	C.1.3. Rašo saviraiškos tikslais (pvz., eilėraščių, pasakojimą/ pasaką) ir siekdamas perduoti esminę informaciją ir detales (pvz., informacinė žinutė, skelbimas, plakatas), perteikti argumentuotą nuomonę (pvz., pasiūlymas, knygos aprašymas, reklama).
C.2. Kuria tinkamos struktūros tekstus.	C.2.1. Rašo pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys (pradžią – įvykių raida – pabaiga).	C.2.1. Rašo pasakojimą, kuriame yra pagrindinės struktūrinės dalys, jos gali būti grafiška neatskirtos.
	C.2.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga, rašo informacinį tekstą, išlaikydamas daugumą atitinkamos struktūros elementų.	C.2.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga, rašo atitinkamos struktūros informacinį tekstą.
	C.2.3. Aprašydamas objektą pateikia bendrą vaizdą ir detales.	C.2.3. Aprašydamas objektą laikosi aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas).

C.3. Tinkamai pasirenka raišką, laikosi kalbos normų.	C.3.1. Rašydamas tekstą, pagal pavyzdį arba naudodamasis pagalbine medžiaga pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą ir adresatą (pažįstamam ir nepažįstamam; suaugusiam ir vaikui); vartoja artimoje aplinkoje sutinkamus vaizdingus žodžius ir posakius (mažybinės formas, sinonimus, palyginimus).	C.3.1. Rašydamas tekstą pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą, adresatą; vartoja dažnai kalboje sutinkamus vaizdingus žodžius ir posakius (sinonimus, palyginimus, perkeltinės reikšmės žodžius ar posakius).
	C.3.2. Rašo tekstą, siedamas sakinius su tema, tekste pasitaiko vietų, kuriose be reikalo nekartojami tie patys žodžiai.	C.3.2. Rašo tekstą, pagal prasmę siedamas sakinius, pastraipas; daugeliu atvejų be reikalo nekartoja tų pačių žodžių, dažniausiai pasirenka tinkamus siejamuosius žodžius.
	C.3.3. Vartoja tiesioginius, klausiamuosius sakinius; skatinamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	C.3.3. Rašo tekstą, tikslingai vartodamas tiesioginius, klausiamuosius sakinius, kartais gali pavartoti skatinamuosius sakinius.
	C.3.4. Daugeliu atvejų rašo laikydamasis 1–2 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių; rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	C.3.4. Daugeliu atvejų rašo laikydamasis 3–4 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių; rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.
C.4. Taiko rašymo strategijas.	C.4.1. Rašo tekstą pagal pateiktą planą, veiksmažodžių grandinę, kai yra suteikiama pagalba; naudojami raktiniais žodžiais, duota pradžia ir/arba pabaiga.	C.4.1. Rašo tekstą pagal savarankiškai susidarytą planą, pateiktus raktinius žodžius, duotą pabaigą.
	C.4.2. Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius vieną aspektą (turinio, struktūros, rašybos).	C.4.2. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus.
D. Kalbos pažinimas		
D.1. Atpažįsta lietuvių kalbos garsus ir raides, tobulinti tartį.	D.1.1. Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, užrašo juos atitinkamomis raidėmis; paaiškina, kuo raidė skiriasi nuo garso.	D.1.1. Lietuvių kalbos garsus ir raides atpažįsta įvairiuose kontekstuose (eiliuotoje kalboje, deklamuojant, dainuojant, įvairiose aplinkose/medijose).
	D.1.2. Taisyklingai atlieka žodžio garsinę analizę (iš eilės išvardija garsus žodžių, kurių taisyklingas tarimas nesiskiria nuo rašybos).	D.1.2. Taisyklingai atlieka bet kurio žodžio garsinę analizę.

	D.1.3. Skiria balsius, priebalsius, dvibalsius (nevirtodami terminų), taisyklingai juos taria.	D.1.3. Skiria lietuvių kalbos garsų rūšis: balsius, priebalsius, dvigarsius (dvibalsius, mišriuosius dvigarsius), taisyklingai juos taria, vartoja terminus.
	D.1.4. Taisyklingai kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius.	D.1.4. Taisyklingai kirčiuoja rečiau vartojamus žodžius, išsiaiškina, kaip kirčiuojamas nežinomas žodis.
D.2. Paaiškina elementariausius žodžių kaitymo ir darybos būdus, kalbos dalių požymius	D.2.1. Skiria žodžius, reiškiančius veiksmą, daiktų, požymių pavadinimus.	D.2.1. Atpažįsta ir skiria kalbos dalis (veiksmažodį, daiktavardį, būdvardį,rieveksmį), juos kaito; kalbinės raiškos priemonės (sinonimus, antonimus, perkeltinės reikšmės žodžius), vartoja jų terminus.
	D.2.2. Atpažįsta ir vartoja asmenvardžius (žmonių vardus, pavardes), gyvūnų vardus, vietovardžius (miesto, kaimo, ežero, upės ar jam žinomos vietovės pavadinimus).	D.2.2. Skiria ir taisyklingai vartoja tikrinius daiktavardžius įvairiuose kontekstuose.
	D.2.3. Pagal pavyzdį taiko ir paaiškina žodžių kaitymo ir darybos būdus.	D.2.3. Pradedą vartoti reikšminių žodžio dalių sąvokas (giminiški žodžiai, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis); skirsto paprastos darybos žodžius reikšminėmis žodžio dalimis, žymėdamas jas sutartiniais ženklais.
D.3. Aptaria sakinių įvairovę ir žodžių ryšius sakinyje.	D.3.1. Skiria sakinių nuo pavienių žodžių, kelia sakinio žodžiams klausimus.	D.3.1. Paaiškina, kaip sakinio žodžiai yra tarpusavyje susiję; nagrinėja sakinį.
	D.3.2. Vartoja įvairius sakinius (tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius).	D.3.2. Sudaro tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius, taisyklingai juos intonuoja; vartoja neišplėstinius ir išplėstinius sakinius.
	D.3.3. Atpažįsta sakinio žodžius, nusakančius veikėją ir jo atliekamą veiksmą.	D.3.3. Sakinyje randa veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąją veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymi sutartiniais ženklais.

D.4. Skiria tekstą nuo pavienių sakinių, taikyti elementariausias žinias apie tekstą, pasakojimo sandarą.	D.4.1. Skiria tekstą nuo pavienių sakinių, nurodo elementariausius teksto požymius (pvz., pavadinimą).	D.4.1. Atpažįsta įvairius tekstus (netradicinius, tekstus įvairiose aplinkose/medijose).
	D.4.2. Taiko žinias apie pasakojimo sandarą: kaip įvykis prasidėjo (įvykio pradžia), kas atsitiko, kaip įvykis baigėsi (įvykio pabaiga).	D.4.2. Taiko žinias apie teksto tipus (pasakojimo (aprašymo), aiškinimo ir samprotavimo (argumentavimo?) sandarą).
D.5. Taiko kalbos pažinimo strategijas	D.5.1. Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos tyrimus (pvz., grupuoja skirtingus žodžius pagal reikšmę).	D.5.1. Savarankiškai atlieka nesudėtingus kalbos tyrimus (pvz., pastebi dėsningumus, padaro išvadas; sudaro atmintines, išveda taisykles).
	D.5.2. Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje, daro išvadas pagal aiškiai pastebimus požymius).	D.5.2. Savarankiškai atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas aktualioje aplinkoje, apibendrina, daro išvadas, formuluoja rekomendacijas).

6. Mokymosi turinys.

6.1. 1–2 klasės

6.1.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

6.1.1.1. **Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir tikslai.** Aiškinamasi, kodėl reikia atidžiai klausytis. Aptariami esminiai klausymosi tikslai: sužinoti, išmokti, suprasti kitus. Mokomasi suprasti kalbėjimo paskirtį ir įvairių komunikavimo priemonių teikiamas galimybes, komunikuoti įvairiomis priemonėmis (telefonu, internetu). Aptariama, kokiais tikslais, kodėl žmonės kalbasi: siekia sudominti, pasidalyti, apsikeisti informacija arba nuomonėmis, ieško informacijos, žinių, bendrauja, naudojami įvairiomis informavimo ir komunikavimo priemonėmis (pvz., televizija, radijas, internetas).

6.1.1.2. **Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis.** Mokomasi tinkamai išklausti ir suprasti kalbantįjį, bendraujant klausytis ir išgirsti vienas kitą, laikytis kalbos etiketo ir bendradarbiavimo (komandinio darbo, pokalbio, diskusijos) susitarimų dirbant įvairiose aplinkose, pavyzdžiui, klasėje, muziejuje, parodoje, telefonu, internete.

Bendraudami įvairiose kalbinėse situacijose, mokiniai pratinasi naudotis tinkamomis kalbinės raiškos priemonėmis, vartoti žodžius ir jų junginius, kuriais krepiamasi į pašnekovą, pasisveikinama, atsakoma į klausimus, atsisveikinama, dėkojama bendraamžiams ir suaugusiesiems. Mokiniai mokosi išsakyti savo mintis, nuomones, vertinimus, nepertraukti kalbančiųjų. Mokomasi laikytis mandagaus bendravimo ir bendradarbiavimo (grupinio darbo, pokalbio, diskusijos) susitarimų įvairiose aplinkose.

Pratinamasi dalyvauti įvairiose komunikavimo situacijose, bendraujant išsakyti ir išgirsti vienas kitą, perduoti tikslią informaciją kitam asmeniui. Pasakojama pagal pavyzdį, pateikiamus klausimus, įvairius paveikslėlius, skaitmeninį turinį (pvz., skaitmeninę

nuotrauką, garso ir vaizdo įrašą). Aptariama kalbėjimo turinys ir forma, mokomasi apmąstyti, ką atliko gerai, kas nepasisekė, kaip kitą kartą galėtų pagerinti savo kalbėjimą.

Mokomasi tikslingai vartoti įvairias kalbinės raiškos priemones, verbalinę kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis, iš klausos atpažinti ir tiksliai išgirsti lietuvių kalbos garsus, žodžius, suprantamai tarti garsus žodžiuose: balsius, dvibalsius, mišriuosius dvigarsius, minkštuosius ir kietuosius priebalsius. Mokomasi nustatyti kirčiuotą skiemenį ir taisyklingai ištarti žodį (žodžius), taisyklingai intonuoti tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius.

6.1.1.3. Teksto struktūra ir tekstų tipai. Mokomasi aktyviai klausytis įvairių garsų (gamtos, aplinkos, muzikos), amžiaus tarpsnį atitinkančių tekstų, kurių temos ir turinys artimas mokinių patirčiai, supažindinantis su aktualiais tradicinės ir moderniosios Lietuvos ir pasaulio kultūros kontekstais, įvairiose aplinkose. Klausymui pasirenkami nesudėtingos struktūros monologiniai ir dialoginiai skirtingo pobūdžio tekstai: kasdieniai pokalbiai, informaciniai pranešimai, instrukcijos, dalykiniai, tautosakos ir grožinės literatūros tekstai, jų garso ir vaizdo įrašai.

Mokiniai mokosi kurti aiškios struktūros sakytinius tekstus (įžanga, dėstymas, pabaiga). Mokomasi kurti pasakojimą laikantis chronologinio principo. Nagrinėjami ir kuriami įprasti ir skaitmeniniai sakytiniai aprašomojo tipo tekstai, aiškinamasi, kokia aprašymo paskirtis, kada jo gali prireikti, mokomasi pateikti bendrą vaizdą ir detales. Mokomasi išsakyti savo nuomonę, bandoma ją pagrįsti. Aptariama monologinio teksto paskirtis, kokiose situacijose reikia jį naudoti, kuo jis skiriasi nuo pokalbio. Mokiniai mokosi tikslingai dalyvauti pokalbiuose įvairiose aplinkose, pavyzdžiui, klasėje, muziejuje, parodoje, telefonu, internete.

6.1.2. Skaitymas ir teksto supratimas

6.1.2.1. Skaitymo tikslai. Aptariama, kodėl žmonėms svarbu mokėti skaityti, kaip dažnai ir ką skaito vaikai ir suaugusieji.

6.1.2.2. Skaitymo technika. Prisimenama, praktiškai įtvirtinama patirtis, įgyta priešmokykliniame ugdyme: tęsiamas susipažinimas su lietuvių kalbos garsais ir jų ženklais – raidėmis, aiškinamasi garso ir raidės ryšys. Skaitydami grožinius ir negrožinius tekstus, pavyzdžiui, knygas, laikraščius, žurnalus, elektroninius žurnalus ir žodynus, žinutes, mokiniai nuolat tobulina skaitymo įgūdžius, skaitoma balsu ir tyliai.

6.1.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi spausdinti ir skaitmeniniai vertingiausi, kultūrai pažinti svarbūs klasikinės ir šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) grožinės vaikų literatūros kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai tekstai. Skaityti klasėje parenkami ar savarankiškai skaityti rekomenduojami tekstai atitinka mokinių amžių, poreikius ir interesus, skatina motyvaciją skaityti. Parenkant tekstus atsižvelgiama į rekomenduojamos literatūros sąrašus, kurie pateikiami metodinėse rekomendacijose.

Skaitoma ir aptariama grožiniai (apie 70 proc.) ir negrožiniai (30 proc.) tekstai. Iš negrožinių tekstų skaitomi publicistiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos tekstai (pvz., filmas, paveikslėlių istorija, skaitmeninis tekstas, internetinis žurnalas, vaizdo klipas, žemėlapis).

6.1.2.4. **Literatūros ir kultūros pažinimo pradmenys.** Skaitant įvairius tautosakos, grožinės literatūros kūrinius, mokomasi išvelgti juose autorių išmonę, kalbos turtingumą ir grožį, kultūros kontekstus. Mokomasi suprasti ir skirti pasaką, dainą, mįslę, skaičiuotę, pamėgdžiojimą, eiliuotą ir neeiliuotą kūrinį. Įgyjami literatūros pažinimo pradmenys, išmokstama tikslingai vartoti literatūros sąvokas (kūrinys, mįslė, pasaka, eilėraštis, apsakymas, rašytojas, pavadinimas, dailininkas, iliustracija).

Skaitant įvairius spausdintus ir skaitmeninius negrožinius tekstus (straipsnius, informacines žinutes, skelbimus, instrukcijas, receptus, sąrašus, gamtos objektų ir reiškinių aprašymus ir kt.), mokomasi šiuose tekstuose išskirti svarbiausias detales, faktus, veiksmų seką, aptarti teksto ypatumus ir kalbą. Pratinamasi rasti reikiamą informaciją šio amžiaus vaikams skirtuose žodynuose, enciklopedijose, internete ir kitur.

6.1.2.5. **Skaitytojo ugdymas.** Mokiniai ugdomi pomėgį skaityti bei sąmoningo skaitytojo gebėjimus: orientuotis knygų įvairovėje, pasirinkti savo amžiui ir skaitymo gebėjimams tinkamą knygą, periodinį leidinį, tinkamai elgtis su knyga, pasidomėti, kas yra knygos autorius, dailininkas, pratintis vertinti leidinio išvaizdą ir turinį; naudotis skaitmeninių išteklių paieška, pavyzdžiui, surasti mėgstamo autoriaus naują knygą elektroniniame knygyne, sužinoti jos kainą, perskaityti anotaciją. Aptariama medijų įvairovė, mokomasi jas atpažinti, įvertinti ir pasirinkti.

6.1.3. **Rašymas ir teksto kūrimas**

6.1.3.1. **Rašymo tikslai.** Aptariama, kodėl žmonėms svarbu mokėti rašyti, kaip dažnai ir ką rašo vaikai ir suaugusieji ranka, klaviatūra įvairiose aplinkose (pvz., sąsiuvinyje, telefonu, kompiuteriu).

6.1.3.2. **Rašymo technika.** Nagrinėjami pasirinkti rašytinių raidžių ir jų junginių pavyzdžiai, mokomasi taisyklingai rašyti visas rašytines lietuvių kalbos abėcėlės raides ir jas jungti žodžiuose, rašyti jas žodžiuose, sakiniuose, orientuotis rašymo sąsiuvinyje. Mokomasi rašyti ranka, kompiuterio, telefono klaviatūra. Didžiosiomis ir mažosiomis rašytinėmis ir spausdintinėmis raidėmis užrašomi informaciniai tekstai, įvairios antraštės, skelbimai (pvz., sąsiuvinyje, lentoje, telefonu, kompiuteriu, planšete, interaktyvia lenta).

6.1.3.3. **Garsinė analizė.** Nagrinėjami žodžiai (kuriuose nėra priebalsių asimiliacijos) garsais. Lyginami žodžiai, kuriuose yra i – y, u – ū, e – é, ie – è, uo – o, mokomasi juos taisyklingai tarti ir rašyti.

6.1.3.4. **Elementarūs sakinio skyrybos ir teksto struktūros atvejai.** Susipažįstama su paprasčiausiais sakinio skyrybos atvejais, teksto rašymo reikalavimais ir mokomasi ranka, klaviatūra parašyti sakinį bei neilgą tekstą įvairiose aplinkose (pvz., sąsiuvinyje, lentoje, telefonu, kompiuteriu, planšete, interaktyvia lenta): sakinį pradėti didžiąja raide, pabaigoje parašyti tašką, klausuką arba šauktuką, rašyti teksto pavadinimą, pirmą teksto sakinį pradėti toliau nuo krašto, išskirti kreipinį sakinio pradžioje.

6.1.3.5. **Rašyba ir skyryba.** Mokomasi taisyklingai užrašyti:

žodžio garsus žyminčiomis raidėmis;

žodžius, kurių rašyba nesiskiria nuo taisyklingo tarimo;

daiktavardžių vienaskaitos galininką, daugiskaitos kilmininką;

daiktavardžių vienaskaitos vietininką, kurių galūnė yra -e, -yje, -ėje, -oje, -uje;

žodžius su minkštumo ženklu, išskyrus atvejus, kai minkštumo ženklas yra prieš dvibalsius;

žodžius su e – è;

žodžius su priebalse j;

žodžius su dvibalsiais (kai prieš dvibalsį nėra minkštumo ženklų) (ie, ei, au, ui, ai, uo);

žodžius su panašiai skambančiomis priebalsėmis k – g, p – b, t – d, ž – š, z – s (be priebalsių supanašėjimo);

žodžius su priebalsių samplaikomis;

žodžius su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais 2–3 skiemenų žodžiuose;

žodžius su priešdėliu ne-, priesagomis: -el-, uk-, -yt-;

žmonių ir gyvūnų vardus, miestų, gatvių pavadinimus. Mokomasi parašyti savo vardą, pavardę, mokyklos, miesto, kaimo, gatvės pavadinimą;

įsidėmėtinus rašybos žodžius: ašotis, ažuolas, mįslė, žąsis, mane, tave, manęs, tavęs, mūsų, jūsų, ačiū, šiandien, rytoj, Kęstutis; sakinių pradėti rašyti didžiąja raide.

6.1.3.6. Teksto kūrimas. Mokomasi kurti prasmingus tekstus raštu (ranka ir klaviatūra), iš pradžių derinant paskirus žodžius su paveikslėliais, o išmokus rašyti visas raides – reikšti mintis sakiniiais ir kurti rašytinius tekstus be paveikslėlių. Kuriamo teksto turinys ir pavadinimas turėtų atitikti temą, užduotį, mintys dėstomos susietais sakiniiais, taikomi 1–2 klasės mokymosi turinyje numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Mokomasi elementariai taisyti, tobulinti parašytą tekstą, papildyti vaizdinėmis priemonėmis (pvz., piešiniu, rodyklėmis, lentele).

Pasakojimo rašymas. Mokomasi rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą neilgą aiškaus siužeto pasakojimą, kuriame nusakyta užuomazga, trumpai aprašytas veiksmas ir pateikta jo atomazga. Mokomasi parašyti pasakojimą apie patirtus, matytus ar išgalvotus įvykius pagal paveikslėlius, atsakant į klausimus, naudojant perskaitytą pavyzdį, naudojant kito teksto ar filmo pradžia, garso įrašą, pagal kartu su mokytoju sudarytą planą (ar be jo). Pagalbinės priemonės gali būti pateiktos įprastu ir skaitmeniniu formatu.

Aprašymo rašymas. Mokomasi naudojantis pagalbine (vaizdo, garso, lytėjimo) medžiaga aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.). Aprašyme pateikiamas bendras objekto vaizdas (koks jis?) ir išorinės detalės (kaip atrodo?).

Aiškinimo rašymas. Mokomasi naudojantis pateiktu modeliu/ pavyzdžiu (pvz., elementariu žemėlapiu, schema, lentele) parašyti kelių sakinių paaiškinimą, kaip kas nors daroma (pvz., instrukciją, receptą) arba kaip kur nors nueiti (pvz., iš namų į mokyklą).

Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti pasakojimą rašomas atpasakojimas (autorius teksto iki 50 žodžių), atitinkantis perskaitytą / girdėtą tekstą; atsižvelgiama į klausimus arba planą.

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas. Mokomasi ranka ir klaviatūra parašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą draugui, namiškiams, užsirašant svarbiausią informaciją, pvz., kur ir kada įvyks koncertas; parašyti trumpą laišką pažįstamam adresatui. Mokomasi rašyti tikslingai, atsižvelgiant į situaciją ir adresatą.

6.1.4. Kalbos pažinimas¹

- 6.1.4.1. **Garsas.** Aptariama lietuvių kalbos garsinė sandara: balsiai, priebalsiai, dvibalsiai. Dalyvaujant praktinėje veikloje (klausantis eilėraščių, dainų, smulkiosios tautosakos kūrinų (ypač eiliuotų), pasakų be galo, žaidžiant įvairius žodžių žaidimus, ir pan.), įsiklausoma į kalbos garsus ir mokoma juos išgirsti kalbos sraute, garso ar vaizdo įrašė. Praktinėje veikloje susipažįstama su visais lietuvių kalbos garsais (ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais, skardžiaisiais ir dusliaisiais priebalsiais). Mokomasi atlikti garsinę žodžio analizę (pasakyti visus žodžio garsus iš eilės, pasakyti pirmą, paskutinį ar žodžio viduryje esantį nurodytą garsą). Elementariai susipažįstama su lietuvių kalbos garsine sandara: balsiais, priebalsiais, dvibalsiais. Susipažįstama su sąvokomis: kalbos garsas, raidė, balsis, balsė, priebalsis, priebalsė, dvibalsis, ilgasis balsis, trumpasis balsis. Susipažįstama su minkštai tariamų priebalsių žymėjimu – priebalsių minkštumo ženklu i. Mokomasi taisyklingai tarti bendrinės kalbos garsus (ilguosius, trumpuosius balsius, panašiai skambančius priebalsius k – g, t – d, p – b, s – z, š – ž, dvibalsius ie, uo), taisyklingai kirčiuoti.
- 6.1.4.2. **Žodis.** Mokomasi skirti žodžius, reiškiančius veiksmą, daiktų, požymių pavadinimus. Susipažįstama su asmenvardžiais (žmonių vardai, pavardės), gyvūnų vardais, vietovardžiais (miesto, kaimo, kuriame gyvena, pavadinimas, artimiausio ežero, upės, kalno ar kitos žymios vietovės pavadinimas). Analizuojami spausdinti ir skaitmeniniai tekstai, jų sakiniai, žaidžiama žodžiais, praktiškai susipažįstama su žodžių kaitymu ir dažniausiais žodžių darybos būdais: žodis gali keisti pabaigą; iš vieno žodžio galima padaryti kitą žodį (pvz., gėlė – gėlelė, bitė – bitininkas, eiti – išeiti, gražus – negražus ir pan.). Praktiškai susipažįstama su žodžio skiemeniu.
- 6.1.4.3. **Sakinys.** Praktinėje veikloje susipažįstama su sakinių įvairove, mokomasi suprasti, kuriuo sakiniu teigiama, kuriuo klausama. Mokomasi tinkamai intonuoti šiuos sakinius. Nagrinėjant neilgus spausdintus ir skaitmeninius tekstus (pvz., žinutes, kvietimus, reklamas, elektronines knygas, straipsnelius), sakinius, mokomasi kelti sakinio žodžiams klausimus ir suprasti, kad sakinio žodžiai vieni su kitais susiję ir yra derinami tarpusavyje.
- 6.1.4.4. **Tekstas.** Formuojamas sakinio ir žodžio santykio suvokimas: tekstas sudarytas iš sakinių, sakiny – iš žodžių. Susipažįstama su teksto pavadinimu. Aiškinantis 6–8 metų vaikams suprantamų tekstų turinį, mokomasi pasakyti, apie ką tekste kalbama. Susipažįstama su paprasčiausia pasakojimo sandara: kaip įvykis prasidėjo (užuomazga), kas atsitiko (veiksmo vyksmas), kaip įvykis baigėsi (atomazga). Nagrinėjami medijose pateikti neilgi tekstai, jų struktūra, palyginama su ranka rašytais ir spausdintais tekstais.

¹Kalbos sandaros pažinimo bendrieji reikalavimai yra vienodi visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 1–2 klasių mokiniams. Ugdant skirtingų ugdymosi poreikių turinčius mokinius turėtų būti taikomi ugdymo metodai, padedantys mokiniams pasiekti kuo aukštesnių individualių rezultatų. Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, pirmiausiai (arba lygiagrečiai) susipažįsta su gimtosios kalbos sandaros ypatybėmis, kurios kai kuriais atvejais yra panašios, o kai kuriais atvejais (pagal gimtąją kalbą) skiriasi nuo lietuvių kalbos, todėl mokantis lietuvių kalbos, jiems būtinos specialios pratybos, padedančios išvengti kalbų įtakos viena kitai. Siekiant suformuoti tvirtus kalbos sistemos pažinimo (lingvistinės kompetencijos) pagrindus, mokiniams būtina ugdymo procese užtikrinti tinkamą paramą, taikyti negimtajų kalbų mokymuisi būdingus metodus.

6.1.4.5. **Abstrakčiosios sąvokos ir jų raiška (nevartojant sąvokų)²:** Gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčiųjų sąvokų raiškos turi būti mokomasi praktiškai, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus, pačių sąvokų nevartojant. Programoje jos pateikiamos mokytojams, vadovėlių, mokymosi priemonių autoriams.

Veiksmažodžių, veiksmažodžių esamojo, būtojo kartinio ir būsimosios laiko formomis.

Skatinimas, reiškiamas liepiamąja forma.

Subjektas, reiškiamas vardažodžių vardininku ir paprasčiausiais žodžių junginiais.

Objektas, reiškiamas vardažodžių galininku ir kilmininku, priemonės įnagininku, adresato naudininku.

Požymis, reiškiamas būdvardžiais ir įvardžiais.

Kiekybė, reiškiamas kiekiniais pagrindiniais skaitvardžiais ir kiekiorieveiksmiais.

Vieta, reiškiamas vardažodžių vietininku,rieveiksmiais ir prielinksninėmis konstrukcijomis.

Laikas, reiškiamasrieveiksmiais, vardažodžių galininku, prielinksninėmis konstrukcijomis.

Būdas, reiškiamasrieveiksmiais.

Tikslas, reiškiamas bendratimi ir vardažodžių kilmininku.

Neigimas, reiškiamas neigiamosiomis dalelytėmis ir priešdėliais.

Klausimas, reiškiamas klausiamaisiais žodeliais ir intonacija.

Kreipinys, reiškiamas šauksmininku.

6.2. 3 klasė

6.2.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika.

6.2.1.1.1. **Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir tikslai.** Kalbama ir klausomasi įvairiose aplinkose atsižvelgiant į tikslą (siekiama gauti informacijos ar ją perduoti, bendrauti ar kt.), situaciją (atidžiai, sąmoningai, be išankstinio nusistatymo), adresantą (kalbėti su bendraamžiais, suaugusiais, pažįstamais, nepažįstamais ir t.t.). Mokomasi sudominti pašnekovą (pasakoti įvykius, nuotykius, sekti pasakas), informuoti (tiksliai perduoti informaciją, trumpai pristatyti objektą), apibūdinti (pateikti objekto visumą ir detales), paaiškinti (kaip kas nors veikia, kaip kas nors yra padaryta), išreikšti savo nuomonę. Tikslingai mokytojui padedant komunikuojama reikiomis priemonėmis (pvz., telefonu, internetu).

6.2.1.1.2. **Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis.** Mokomasi tiksliai perduoti informaciją (kas, kada, kur, kaip, kodėl). Vaidinant, žaidžiant, kuriant išgalvotas istorijas, darant vaizdo ir garso įrašus, mokomasi improvizuoti, kūrybiškai interpretuoti (perkurti, pakeisti pasakojimo pradžią, pabaigą ir t. t.), įtaigiai, raiškiai kalbėti, tinkamai intonuoti. Mokomasi vartoti būdingas žodinės ir nežodinės raiškos (pauzės, nutylėjimai, gestai) priemones įvairiose aplinkose, pavyzdžiui, klasėje, muziejuje, parodoje, telefonu, internete.

²Ši tema pagal poreikius (nevartojant sąvokų) rekomenduojama mokyklų tautinės mažumos kalba mokiniams.

Mokiniai ugdomi dialoginio ir monologinio kalbėjimo gebėjimus. Mokomasi tinkamai dalyvauti mokiniams aktualiuose pokalbiuose klasėje ir elektroninėje aplinkoje (dviese, mažesnėje ar didesnėje grupėje;), diskusijose, trumpai ar išsamiai atsakyti į klausimus, formuluoti klausimus.

6.2.1.1.3. **Teksto struktūra ir tekstų tipai.** Mokiniai klausosi jiems aktualių įvairių negrožinių (informacinių, dalykinių, publicistinių, praktinių: receptai, instrukcijos ir pan.), tautosakos ir grožinės vaikų literatūros tekstų, pokalbių (girdimų tiesiogiai arba iš vaizdo ir garso įrašų). Klausymui pasirenkami tekstai, kuriuos bendrine lietuvių kalba arba tarmiškai aiškiai skaito įvairūs kalbėtojai (pavyzdžiui, vaikai, suaugusieji, aktoriai).

Mokomasi kurti sakininius tekstus – pasakojimą, aprašymą, aiškinimą – naudojantis įvairiomis technologijomis, pavyzdžiui, sukuria vaizdo ar garso įrašus. Mokomasi kurti išplėtotą pasakojimą pasirinkta tema laikantis chronologinio principo, atskleidžiant įvykius, aptariant veikėjus. Nagrinėjami ir kuriami įprasti ir skaitmeniniai sakiniai aprašomojo tipo tekstai: susipažįstama su jų komponavimo ypatumais (visumos įspūdis ir detalės, erdvinio išdėstymo principas (arti – toli, viršus – apačia, kairė – dešinė). Mokomasi pasakoti įtraukiant aprašymo elementus. Mokomasi išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę naudojantis įvairiomis priemonėmis skirtingose aplinkose (pvz., vaizdo konferencijoje, radijo laidoje).

6.2.2. **Skaitymas ir teksto supratimas**

6.2.2.1. **Skaitymo tikslai.** Skaitant ir aptariant spausdintus ir skaitmeninius grožinius ir negrožinius tekstus, vaikų periodiką aiškinamasi, kodėl, kokių tikslu skaitoma: pažinti, mokytis, patirti malonumą.

6.2.2.2. **Skaitymo technika.** Toliau tobulinami skaitymo gebėjimai (pereinama nuo mokymosi skaityti į mokymąsi skaitant). Mokomasi su mokytojo pagalba pasirinkti skaitymo būdą ir tempą atsižvelgiant į situaciją ir skaitomą tekstą, naudojamas technologijas; daryti pauzes, tinkamai dėti loginius kirčius, skaityti ir deklamuoti raiškiai.

6.2.2.3. **Tekstų atranka.** Skaitomi mokinių amžių ir interesus atitinkantys, vertingiausi, asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti svarbūs šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) ir klasikinės vaikų literatūros kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai spausdinti ir skaitmeniniai tekstai.

Skaitoma ir aptariama: grožiniai (apie 70 proc.) ir negrožiniai (apie 30 proc.) kūriniai; lietuvių (apie 50 proc.) ir užsienio (apie 50 proc.) vaikų literatūros kūriniai. Daugiau dėmesio skiriama šiuolaikiniams vaikų literatūros kūriniais. Su klasikiniiais vaikų literatūros kūriniais susipažįstama pamokose, skaitant ir aptariant drauge su mokytoju. Skaitomi ir analizuojami negrožiniai tekstai įvairiose aplinkose ir kontekstuose su mokytojo pagalba: publicistiniai, dokumentiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos (pvz., filmas, reklama, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, dainovaizdis, žemėlapis) tekstai. Mokomasi savarankiškai rasti reikiamą informaciją mokytojo nurodytuose įvairiuose informacijos šaltiniuose.

6.2.2.4. **Literatūros ir kultūros pažinimo pradmenys.** Skaitant tautosakos, grožinės vaikų literatūros kūrinius, mokomasi suvokti literatūrą kaip žodžio meną, išžvelgti jos meninio pasaulio sąlygiškumą, vertybes. Mokytojui padedant mokomasi analizuoti kūrinio turinį ir raišką.

Skaitant tautosakos tekstus stengiamasi priartėti prie natūralių jų gyvavimo būdų: sekamos pasakos, pasakojami padavimai, sakmės, menamos mįslės, žaidžiami žaidimai, dainuojamos vaikų dainos. Susipažįstama su tradiciniais lietuvių liaudies pasakų personažais, mokomasi skirti liaudies ir literatūrinę pasaką.

Skaitant ir aptariant poeziją dalijamasi išpūdžiais, gilinamasi į eilėraščio nuotaiką, melodiją, siužeto elementus, mokomasi raiškiai deklamuoti. Mokiniai patys bando eiliuoti. Mokomasi suprasti dramos kūrinio savitumą, skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.

Mokomasi išvelgti literatūros ir kitų menų ryšius: aptariama skaitomų kūrinių ir iliustracijų sąsajos, spektakliai, filmai, pastatyti pagal literatūros kūrinius.

Mokomasi vartoti naujas sąvokas (drama, sakmė, padavimas, patarlė, literatūrinė pasaka, tema, pagrindinė mintis, įvykis, veiksmo laikas, veiksmo vieta, pagrindinis veikėjas).

Ugdomosiose veiklose mokytojui padedant tikslingai skaitomi spausdinti ir skaitmeniniai negrožiniai tekstai. Aptariami pasirinkti vaikams skirtos periodikos leidiniai (pvz., spausdinti ir internetiniai žurnalai), televizijos ir radijo laidos, filmai, vaikų literatūros ekranizacijos, spektakliai, interneto svetainės; analizuojami tekstų ypatumai ir kalba.

6.2.2.5. Skaitytojo ugdymas. Skaitydami vertingus literatūros kūrinius, mokiniai ugdomi literatūrinę, kultūrinę, estetinę nuovoką. Ugdomas knygos kaip literatūros pateikimo formos supratimas. Aptariama knygos sandara, mokomasi rasti pagrindinius bibliografinius duomenis, naudotis skaitmeninių išteklių paieška. Mokosi kaupti literatūrinę patirtį, pavyzdžiui, pasirenka keletą mėgstamų vaikų literatūros autorių.

Mokiniai skatinami skaityti laisvalaikio ir kalbėtis apie perskaitytas knygas. Išbando keletą knygų pasirinkimo (pavyzdžiui, pagal knygos išvaizdą, pagal draugo rekomendaciją) ir pristatymo klasės draugams (pavyzdžiui, ištraukos skaitymas, piešinys, plakatas) strategijų. Pristatydami knygas išbando įvairias technologijas, aptaria jų galimybes ir savitumą.

6.2.3. Rašymas ir teksto kūrimas

6.2.3.1. Rašymo tikslai. Aptariama rašymo (ranka ir klaviatūra) svarba ir nauda žmogui ugdantis asmenybę, kūrybiškumą, lavinantis vaizduotę, praktinėje veikloje (pvz., sąsiuvinyje, telefonu, kompiuteriu).

6.2.3.2. Rašymo technika. Rašoma tvarkingai, įskaitomai, pereinama prie greitesnio rašymo tempo. Rašoma kompiuterio, telefono klaviatūra. Išbandomi įvairūs rašymo šriftai, stiliai, technikos ir tyrinėjami kitų užrašyti informaciniai tekstai, įvairios antraštės, skelbimai (pvz., sąsiuvinyje, telefonu, kompiuteriu, planšete, interaktyvia lenta).

6.2.3.3. Elementarūs skyrybos atvejai. Rašant ranka ir klaviatūra, mokomasi:
sakinio gale parašyti reikiamus skyrybos ženklus;
parašyti kablelį prieš jungtukus o, bet, tačiau, kad, išskirti kreipinį;

kuriamuose tekstuose vartoti tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius ir jų pabaigoje parašyti reikiamus skyrybos ženklus;

pagal pavyzdį užrašyti veikėjų pokalbius, kai tiesioginė kalba eina prieš ir/arba po autoriaus žodžių.

Supažindinama su sudėtinių sakinių vartojimu.

6.2.3.4. **Rašyba.** Mokomasi taisyklingai užrašyti:

asmeninius įvardžius, asmenvardžius ir vietovardžius;

žodžius su priešdėliais iš-, į-, už-;

žodžius su priesagomis, -, -ykl-, -ikl-, -yn-, -in-, -inink-, -(i)av-, -dav-
sudurtinius žodžius be jungiamųjų balsių (rugsėjis);

žodžius su mišriaisiais dvigarsiais, su dvibalsiais, su minkštumo ženklu;

dažniausiai vartojamų žodžių priebalsių asimiliacijos atvejus (dirbti – dirba, nešdavo – nešė, verkdavo – verkė, išbėgo, užsuko, apdengė, atgal ir kt.);

įsidėmėtinos rašybos žodžius: save, kažkas, galbūt, turbūt, raštas, dviese, trise, keturiose, žemyn, aukštin, rytoj, keletas, stebuklas ir jų darinius;

daiktavardžių visus vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius;

esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimojo laiko veiksmažodžius (visų asmenų).

6.2.3.5. **Teksto kūrimas.** Mokomasi raštu (ranka ir klaviatūra) kurti įvairaus pobūdžio prasmingus tekstus, reikalingus mokymuisi arba buitinėse situacijose, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją. Daugiau dėmesio skiriama teksto kūrimo procesui, kuris gali vykti įvairiose aplinkose (realiose ir skaitmeninėse) naudojantis įvairiomis priemonėmis (telefonu, internetu, kompiuteriu, išmaniosiomis programėlėmis ir pan.), jame aktyviai dalyvauja mokytojas ir mokinys. Mokomasi rašyti rišliais sakiniais (sieti vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkti tinkamus siejamuosius žodžius); nekartoti tų pačių žodžių, išskyrus kartojimą kaip stilistinę priemonę (pvz., ėjo ėjo ir priėjo; lipo lipo ir įlipo į dangų; graži graži kaip saulės dukra) ir kt.; pasakoti vaizdžiai. Mokomasi pagal iš anksto su mokytoju susitartus arba užduotyje pateiktus kriterijus taisyti, tobulinti parašytą tekstą ranka arba klaviatūra: netiksliai pavartotą žodį pakeičia tikslesniu; išbraukia pasikartojantį, netinkamą sakinį, prireikęs įrašo žodžių, papildoma parašytą tekstą naujomis mintimis arba vaizdinėmis priemonėmis (pvz., piešiniu, rodyklėmis, schema, lentele). Taikomi 3 klasės turinio apimtimi numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Laikomasi kalbos etiketo (tinkamai pasirenkami žodžiai ir posakiai) atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją.

Pasakojimo rašymas. Mokomasi ranka ir klaviatūra rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą pasakojimą: 1) pagal pasakojimo gaires (raktiniai žodžiai, klausimai ir pan.); 2) pagal perskaityto literatūros kūrinio pavyzdį; 3) pagal su mokytoju sudarytą planą; 4) naudojantis skaitmeniniu turiniu (pvz., pagal filmą, kompiuterinį žaidimą, animaciją). Vertinant pasakojimą atsižvelgiama į su

mokiniais aptartus ar susitartus pasakojimo kūrimo kriterijus (pvz., temos atskleidimą; teksto vientisumą ir nuoseklumą; pasakojimo struktūrą (pradžią – įvykio raida – pabaiga); teksto kalbinę raišką; išminktų rašybos ir skyrybos atvejų taikymą). Pagalbinės priemonės gali būti pateiktos įprastu ir skaitmeniniu formatu.

Aprašymo rašymas. Naudojantis regos, girdėjimo, lytėjimo, uoslės, skonio pojūčiais mokomasi ranka ir klaviatūra aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.). Galima naudotis pavyzdžiu, planu, garso arba vaizdinėmis priemonėmis ar kt. Mokomasi laikytis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas), labiausiai plėtojant vieną struktūrinę dalį – detales. Mokomasi aprašymo elementus įterpti į pasakojimą.

Aiškinimo rašymas. Mokomasi parašyti trumpą paaiškinimą, kaip kas nors daroma arba kaip kur nors nueiti, nuvažiuoti. Tekstai gali būti papildyti vaizdiniais elementais (pvz., piešiniu, rodyklėmis, schema, lentelė).

Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti atpasakojimą su mokytojo pagalba, rašomas nuoseklus, rišlus tekstas. Mokomasi naudotis klausimais, mokytojo pateiktu planu, veiksmų grandine.

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), *laiško rašymas.* Mokomasi ranka ir klaviatūra parašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą atsižvelgiant į rašomo teksto struktūrą, tikslą ir adresatą. Išskiriamos tokios šiems tekstams būdingos struktūrinės dalys:

laiško – data, kreipinys, pasisveikinimas, atsisveikinimas, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

skelbimo, kvietimo – kreipinys, tikslas, vieta, laikas, apranga (ir / ar kitos detalės), parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

žinutės – kreipinys, tikslas, laikas, vieta, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas).

6.2.4. Kalbos pažinimas³

6.2.4.1. **Garsas.** Lietuvių kalbos garsų rūšys: balsiai, priebalsiai, dvigarsiai (dvibalsiai). Klausantis raiškiai deklamuojamų, skaitomų tekstų, garso ar vaizdo įrašų, dainuojamų liaudies dainų, taip pat deklamuojant, skaitant, dainuojant įtvirtinamas supratimas apie lietuvių

³ Kalbos sandaros pažinimo bendrieji reikalavimai yra vienodi visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 1–2 klasių mokiniams. Ugdant skirtingų ugdymosi poreikių turinčius mokinius turėtų būti taikomi ugdymo metodai, padedantys mokiniams pasiekti kuo aukštesnių individualių rezultatų. Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, pirmiausiai (arba lygiagrečiai) susipažįsta su gimtosios kalbos sandaros ypatybėmis, kurios kai kuriais atvejais yra panašios, o kai kuriais atvejais (pagal gimtąją kalbą) skiriasi nuo lietuvių kalbos, todėl mokantis lietuvių kalbos, jiems būtinos specialios pratybos, padedančios išvengti kalbų įtakos viena kitai. Siekiant suformuoti tvirtus kalbos sistemos pažinimo (lingvistinės kompetencijos) pagrindus, mokiniams būtina ugdymo procese užtikrinti tinkamą paramą, taikyti negimtųjų kalbų mokymuisi būdingus metodus.

kalbos garsinę sandarą: balsius, priebalsius, ilguosius, trumpuosius balsius. Mokomasi išgirsti ir suprasti garsų sąskambius eiliuotoje kalboje. Toliau tobulinama tartis: taisomi tarties trūkumai, pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti sunkiau kirčiuojamus žodžius, jų kirčiavimą pasitikrinti žodyne.

- 6.2.4.2. **Žodis.** Kalbos dalys: veiksmažodis, daiktavardis, būdvardis; perkeltinės reikšmės žodžiai; asmenvardžiai ir vietovardžiai. Supažindinama su sąvokomis: giminiški žodžiai, priešdėlis, kamienas, šaknis, priesaga, galūnė. Mokytojui padedant mokomasi sudaryti naujus priešdėlinius, priesaginius žodžius pagal pavyzdį, juos tinkamai vartoti tekste. Aiškinamasi, kaip kaitomi veiksmažodžiai, daiktavardžiai, mokomasi tinkamai vartoti įvairias jų formas.
- 6.2.4.3. **Sakinys.** Mokomasi kelti klausimus sakinio žodžiams (veiksniui ir tariniui); pagal sakymo tikslą sudaryti tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius (terminų tiesioginis, klausiamasis, skatinamasis mokiniai nevartoja, tik paaiškina, kad vienais sakiniais galima pasakoti įvykį, kitais – ko nors paklausti, paprašyti, trečiais – paraginti ir t. t.). Mokomasi taisyklingai intonuoti sakinius. Mokomasi su mokytojo pagalba sakinyje rasti veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymėti sutartiniais ženklais. Supažindinama su neišplėstinių ir išplėstinių sakinių vartojimu.
- 6.2.4.4. **Tekstas.** Mokomasi pažinti pasakojamojo teksto sandarą, planą; gyvūnų, daiktų aprašymą; elementaraus samprotavimo (pvz., kodėl patiko/ nepatiko, kodėl buvo įdomu/ neįdomu ir pan.) elementus mokinių kalboje. Mokomasi su mokytojo pagalba sudaryti pasakojamojo teksto planą, suprasti pasakojimo (kaip teksto tipo) sandarą, kurti pasakojimą. Susipažįstama su gyvūnų, daiktų aprašymo vartojimu tekste. Aptariamai skaitomi spausdinti ir skaitmeniniai literatūros kūriniai, jų ištraukos, atsakoma į klausimus, remiamasi teksto žodžiais arba išsakoma nuomonė, vertinamos akivaizdžios situacijos, elementariai pradedamas vartoti samprotavimas. Nagrinėjami medijose pateikti tekstai, jų struktūra, palyginama su ranka rašytais ir spausdintais tekstais.
- 6.2.4.5. **Abstrakčiosios sąvokos ir jų raiška (nevartojant sąvokų)**⁴: Gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčiųjų sąvokų raiškos turi būti mokomasi praktiškai, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus, pačių sąvokų nevartojant. Programoje jos pateikiamos mokytojams, vadovėlių, mokymosi priemonių autoriams.
- Veiksmas dabartyje, praeityje, ateityje, reiškiamas veiksmažodžių esamojo, būtojo kartinio ir būsimosio laiko formomis.
 - Skatinimas, reiškiamas liepiamąja forma.
 - Subjektas, reiškiamas vardažodžių vardininku ir paprasčiausiais žodžių junginiais.
 - Objektas, reiškiamas vardažodžių galininku ir kilmininku, priemonės įnagininku, adresato naudininku.
 - Požymis, reiškiamas būdvardžiais ir įvardžiais.
 - Kiekybė, reiškiamas kiekiniais pagrindiniais skaitvardžiais ir kiekio prieveiksmiais.
 - Vieta, reiškiamas vardažodžių vietininku, prieveiksmiais ir prielinksninėmis konstrukcijomis.
 - Laikas, reiškiamas prieveiksmiais, vardažodžių galininku, prielinksninėmis konstrukcijomis.
 - Būdas, reiškiamas prieveiksmiais.

⁴Ši tema pagal poreikius (nevartojant sąvokų) rekomenduojama mokyklų tautinės mažumos kalba mokiniams.

Tikslas, reiškiamas bendratimi ir vardažodžių kilmininku.
Neigimas, reiškiamas neigiamosiomis dalelytėmis ir priešdėliais.
Klausimas, reiškiamas klausiamaisiais žodeliais ir intonacija.
Kreipinys, reiškiamas šauksmininku.

6.3. 4 klasė

6.3.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

6.3.1.1. **Kalbėjimo ir klausymo paskirtis ir tikslai.** Atsižvelgiant į mokiniui aktualų kontekstą, kalbama ir klausomasi įvairiose aplinkose atsižvelgiant į tikslą, situaciją, adresantą. Mokomasi sudominti pašnekovą, informuoti, apibūdinti, paaiškinti, išreikšti argumentuotą nuomonę. Savarankiškai tikslingai mokymosi tikslais komunikuojama reikiamomis priemonėmis (pvz., telefonu, internetu).

6.3.1.2. **Kalbėjimo ir klausymosi veiklos pobūdis.** Mokomasi tiksliai perduoti informaciją (kas, kada, kur, kaip, kodėl). Vaidinant, kuriant išgalvotas istorijas, darant vaizdo ir garso įrašus, mokomasi improvizuoti, kūrybiškai interpretuoti, įtaigiai, raiškiai kalbėti, tinkamai intonuoti. Mokomasi tikslingai vartoti būdingas žodinės ir nežodinės raiškos (pauzės, nutylėjimai, gestai) priemones.

Mokiniai ugdomi dialoginio ir viešo monologinio kalbėjimo gebėjimus. Mokomasi tinkamai dalyvauti įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, debatuoti (iš anksto pasirengus) įvairiose aplinkose.

6.3.1.3. **Teksto struktūra ir tekstų tipai.** Mokiniai klausosi jiems aktualių įvairių negrožinių ir grožinės vaikų literatūros tekstų, tautosakos, pokalbių (girdimų tiesiogiai arba iš vaizdo ar garso įrašų). Klausymui pasirenkami tekstai, kuriuos skaito įvairūs kalbėtojai (pavyzdžiui, vaikai, suaugusieji, aktoriai).

Naudojantis įvairiomis technologijomis mokomasi kurti įvairių tipų sakininius tekstus – pasakojimą, aprašymą, aiškinimą, argumentavimą – pavyzdžiui, sukuria vaizdo ir garso įrašus. Mokomasi kurti išplėtotą pasakojimą pasirinkta tema laikantis chronologinio principo, atskleidžiant įvykius, aptariant veikėjus, išsakant pagrindinę mintį. Nagrinėjami ir kuriami įprasti ir skaitmeniniai sakininiai aprašomojo tipo tekstai: susipažįstama su jų komponavimo ypatumais (visumos įspūdis ir detalės, erdvinio išdėstymo principas). Mokomasi pasakoti įtraukiant aprašymą. Mokomasi išsakyti ir savo nuomonę pagrįsti dviem – trimis argumentais (pavyzdžiui, asmenine patirtimi, patikimuose šaltiniuose surastais faktais), naudojantis įvairiomis priemonėmis skirtingose aplinkose (pvz., vaizdo konferencijoje, radijo ar televizijos laidoje, medijų/internetinėse svetainėse).

6.3.2. Skaitymas ir teksto supratimas

- 6.3.2.1.**Skaitymo tikslai.** Skaitant ir aptariant spausdintus ir skaitmeninius grožinius ir negrožinius tekstus, vaikų periodiką aiškinamasi, kodėl, koku tikslu skaitoma: pažinti, mokytis, patirti malonumą. Aptariamas skaitymas formaliose ir neformaliose aplinkose, medijose.
- 6.3.2.2.**Skaitymo technika.** Toliau tobulinami sklandaus skaitymo gebėjimai, mokomasi savarankiškai pasirinkti skaitymo būdą ir tempą atsižvelgiant į situaciją ir skaitomą tekstą, naudojamas technologijas; daryti pauzes, tinkamai dėti loginius kirčius, skaityti ir deklamuoti raiškiai.
- 6.3.2.3.**Tekstų atranka.** Skaitomi mokinių amžių ir interesus atitinkantys, vertingiausi, asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti svarbūs šiuolaikinės (lietuvių ir kitų tautų) ir klasikinės vaikų literatūros kūriniai ar jų ištraukos. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys negrožiniai spausdinti ir skaitmeniniai tekstai.
Skaitoma ir aptariama: grožiniai (apie 70 proc.) ir negrožiniai (apie 30 proc.) kūriniai; lietuvių (apie 50 proc.) ir užsienio (apie 50 proc.) vaikų literatūros kūriniai. Daugiau dėmesio skiriama šiuolaikiniams vaikų literatūros kūriniams. Su klasikiniiais vaikų literatūros kūriniiais susipažįstama pamokose, skaitant ir aptariant drauge su mokytoju. Savarankiškai skaitomi ir analizuojami negrožiniai tekstai įvairiose aplinkose ir kontekstuose: publicistiniai, dokumentiniai, informaciniai ir įvairialypės informacijos (pvz., filmas, reklama, paveikslėlių istorija, elektroninis tekstas, vaizdo klipas, žemėlapis) tekstai. Mokomasi savarankiškai rasti reikiamą informaciją savarankiškai pasirinktuose įvairiuose informacijos šaltiniuose.
- 6.3.2.4.**Literatūros ir kultūros pažinimo pradmenys.** Skaitant tautosakas, grožinės vaikų literatūros kūrinius, mokomasi suvokti literatūrą kaip žodžio meną, išvelgti jos meninio pasaulio sąlygiškumą, vertybes. Savarankiškai analizuojamas mokinio amžių ir interesus atitinkančio kūrinio turinys ir raiška.
Skaitant tautosakas tekstus gilinamasi į tautosakas ir autorinės kūrybos ryšį. Lyginamos tradicinės ir literatūrinės pasakos.
Skaitant ir aptariant poeziją dalijamasi įspūdžiais, gilinamasi į eilėraščio nuotaiką, melodiją, siužeto elementus, mokomasi raiškiai deklamuoti. Mokomasi suprasti dramos kūrinio savitumą, skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką.
Mokomasi išvelgti literatūros ir kitų menų ryšius: aptariama skaitomų kūrinių ir iliustracijų sąsajos, spektakliai, filmai, pastatyti pagal literatūros kūrinius.
Tikslingai vartoja sąvokas (drama, sakmė, padavimas, patarlė, literatūrinė pasaka, poetas, tema, pagrindinė mintis, įvykis, veiksmo laikas, veiksmo vieta, pagrindinis veikėjas).
Ugdomosiose veiklose savarankiškai tikslingai skaitomi negrožiniai tekstai. Aptariami pasirinkti vaikams skirtos periodikos leidiniai, televizijos ir radijo laidos, filmai, vaikų literatūros ekranizacijos, spektakliai, interneto svetainės. Analizuojami tekstų ypatumai ir kalba.

Skaitytojo ugdymas. Skaitydami vertingus literatūros kūrinius, mokiniai ugdomi literatūrinę, kultūrinę, estetinę nuovoką. Aptariama knygos sandara, mokomasi savarankiškai rasti pagrindinius bibliografinius duomenis, tikslingai naudotis skaitmenine paieška (pavyzdžiui, palyginama skirtinguose elektroniniuose knygynuose pateikta informacija apie knygas; surandama informacija apie skaitytojams skirtus renginius, konkursus, juose dalyvaujama). Mokosi kaupti literatūrinę patirtį, pavyzdžiui, pasirenka keletą mėgstamų vaikų literatūros autorių. Argumentuoja, kodėl autorius yra mėgstamas.

Mokiniai skatinami skaityti laisvalaikiu ir kalbėtis apie perskaitytas knygas. Įvaldo keletą knygų pasirinkimo (pavyzdžiui, pagal knygos anotaciją, pagal žanrą) ir pristatymo klasės draugams (pavyzdžiui, interviu su draugu, konferencija, reklama sienlaikraštyje) strategijų. Pristatydami knygas tikslingai naudojami technologijomis, pavyzdžiui, rašo skaitytojo dienoraštį internete, kuria knygos reklamos vaizdo įrašą.

6.3.3. Rašymas ir teksto kūrimas

6.3.3.1. **Rašymo tikslai.** Aptariama rašymo (ranka ir klaviatūra) svarba ir nauda žmogui, visuomenei įvairiose aplinkose (realiose ir skaitmeninėse).

6.3.3.2. **Rašymo technika.** Rašoma tvarkingai, įskaitomai ranka ir klaviatūra, atsižvelgiant į situaciją (pvz. dailiraščiu, greitiraščiu). Skatinama individuali rašysena.

6.3.3.3. **Elementarūs skyrybos atvejai.** Rašant ranka ir klaviatūra, mokomasi:

atskirti neišplėstines vienaarūšes sakinio dalis;

kuriamuose tekstuose stengiamasi vartoti tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius ir jų pabaigoje parašyti reikiamus skyrybos ženklus;

mokomasi pagal pavyzdį užrašyti veikėjų pokalbius, kai autoriaus žodžiai įsiterpia į tiesioginę kalbą;

mokomasi vartoti sudėtinius sakinius.

6.3.3.4. **Rašyba.** Mokomasi taisyklingai užrašyti:

žodžius su priešdėliais at-, ant-, ap-;

žodžius su priesagomis -(i)uk-, -ikl-, -in-, -(i)av-, -ing-;

sudurtinius žodžius su jungiamąja balse (i)a (rugiagėlė);

žodžius su mišriaisiais dvigarsiais, su dvibalsiais, su minkštumo ženklų;

priebalsių asimiliacijos atvejus;

įsidėmėtinus rašybos žodžius: manęs, tavęs, savęs, vėliava, įvairus, mąstyti, kąsnis, tęsinys, drąsa, grįžo ir jų darinius;

daiktavardžių ir būdvardžių visus vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius;

esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimąjo laiko veiksmažodžius (visų asmenų);

būdo prieveiksnius.

6.3.3.5. Teksto kūrimas. Mokomasi raštu (ranka ir klaviatūra) kurti įvairaus pobūdžio prasmingus tekstus, reikalingus mokymuisi arba buitinėse situacijose, atsižvelgiant į tikslą, adresatą ir situaciją. Vis daugiau dėmesio skiriama sukurtam ranka raštam arba skaitmeniniam tekstui tobulinti, kai aktyviai dalyvauja mokinys ir mokytojas. Stengiamasi rašyti taip, kad kuriamo teksto turinys atitiktų temą, užduotį, plėtojamą pagrindinę mintį. Mokomasi savarankiškai rašyti rišliais sakiniais (sieti vieną sakinį su kitu pagal prasmę, pasirinkti tinkamus siejamuosius žodžius); nekartoti tų pačių žodžių, išskyrus kartojimą kaip stilistinę priemonę (pvz., ėjo ėjo ir priėjo; lipo lipo ir įlipo į dangų; graži graži kaip saulės dukra) ir kt.; pasakoti vaizdžiai. Mokomasi savarankiškai pagal iš anksto susitartus arba užduotyje pateiktus kriterijus taisyti, tobulinti parašytą tekstą ranka arba klaviatūra: netiksliai pavartotą žodį pakeičia tikslesniu; išbraukia pasikartojantį, netinkamą sakinį, prireikus įrašo žodžių, papildo parašytą tekstą naujomis mintimis arba vaizdinėmis priemonėmis (pvz., piešiniu, rodyklėmis, schema, lentele). Taikomi 4 klasės turinio apimtimi numatyti rašybos ir skyrybos atvejai. Laikomasi kalbos etiketo (tinkamai pasirenkami žodžiai ir posakiai) atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją.

Pasakojimo rašymas. Mokomasi ranka ir klaviatūra rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą pasakojimą: 1) pagal pasakojimo gaires; 2) savarankiškai keičiant, perdarant mokytojo pateiktą planą; 3) pagal perskaityto literatūros kūrinio pavyzdį; 4) pagal savarankiškai sudarytą planą; 5) naudojantis skaitmeniniu turiniu (pvz., pagal filmą, kompiuterinį žaidimą, animaciją). Vertinant pasakojimą atsižvelgiama į su mokiniais aptartus ar susitartus pasakojimo kūrimo kriterijus (pvz., temos atskleidimą; teksto vientisumą ir nuoseklumą; pasakojimo struktūrą (pradžia – įvykio raida – pabaiga); teksto kalbinę raišką; išmoktų rašybos ir skyrybos atvejų taikymą).

Aprašymo rašymas. Mokomasi ranka ir klaviatūra detaliam aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.), įvykį, reiškinį. Galima naudotis pavyzdžiu, planu, garso ir/arba vaizdo priemonėmis ar kt. Stengiamasi laikytis aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas). Mokomasi į pasakojimą įterpti veikėjo, objekto, vietos ir kt. aprašymą.

Aiškinimo rašymas. Mokomasi parašyti išsamų paaiškinimą, kaip kas nors daroma arba kaip kur nors nueiti, nuvažiuoti. Tekstai gali būti papildyti vaizdiniais elementais (pvz., piešiniu, rodyklėmis, schema, lentele).

Informacinio teksto (žinutės, kvietimo, skelbimo), laiško rašymas. Mokomasi ranka ir klaviatūra parašyti žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą, išsamiai aptariant detales ir atsižvelgiant į tikslą ir adresatą. Išskiriamos tokios šiems tekstams būdingos struktūrinės dalys:

laiško – data, kreipinys, pasisveikinimas, atsisveikinimas, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

skelbimo, kvietimo – kreipinys, tikslas, vieta, laikas, apranga (ir / ar kitos detalės), parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas);

žinutės – kreipinys, tikslas, laikas, vieta, parašas (savo vardo ir / ar pavardės užrašymas).

Atpasakojimo rašymas. Mokant rašyti atpasakojimą savarankiškai, rašomas nuoseklus, rišlus tekstas. Mokomasi naudotis mokytojo pateiktu arba savarankiškai susidarytu planu, veiksmų grandine.

6.3.4. Kalbos pažinimas⁵

- 6.3.4.1. **Garsas.** Lietuvių kalbos garsų rūšys: dvigarsiai (dvibalsiai, mišrieji dvigarsiai). Klausantis raiškiai deklamuojamų, skaitomų tekstų, garso ar vaizdo įrašų, dainuojamų liaudies dainų, taip pat deklamuojant, skaitant, dainuojant įtvirtinamas ir praplečiamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą: balsius, priebalsius, ilguosius, trumpuosius balsius, dvibalsius, supažindinama su mišriaisiais dvigarsiais ir sąvoka mišrusis dvigarsis. Mokomasi išgirsti ir suprasti garsų sąskambius eiliuotoje kalboje. Toliau tobulinama tartis: taisomi tarties trūkumai, pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti sunkiau kirčiuojamus žodžius, jų kirčiavimą pasitikrinti žodyne.
- 6.3.4.2. **Žodis.** Kalbos dalys: veiksmažodis, daiktavardis, būdvardis,rieveksmis; sinonimai, antonimai, perkeltinės reikšmės žodžiai. Supažindinama su sąvokomis: giminiški žodžiai, priešdėlis, kamienas, šaknis, priesaga, galūnė. Mokomasi sudaryti naujus priešdėlinius, priesaginius žodžius pagal pavyzdį, juos tinkamai vartoti tekste. Aiškinamasi, kaip kaitomi veiksmažodžiai, daiktavardžiai, būdvardžiai, mokomasi tinkamai vartoti įvairias jų formas.
- 6.3.4.3. **Sakinys.** Mokomasi kelti klausimus visiems sakinio žodžiams, t. y. rasti ryšius tarp sakinio žodžių; pagal sakymo tikslą sudaryti tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius (terminų tiesioginis, klausiamasis, skatinamasis mokiniai nevartoja, tik paaiškina, kad vienais sakiniais galima pasakoti įvykį, kitais – ko nors paklausti, paprašyti, trečiais – paraginti ir t. t.). Stengiamasi taisyklingai intonuoti sakinius. Mokomasi savarankiškai sakinyje rasti veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymėti sutartiniais ženklais. Mokomasi nagrinėti sakinį, tinkamai keliant klausimus sakinio žodžiams.
- 6.3.4.4. **Tekstas.** Mokomasi pažinti pasakojamojo teksto sandarą, planą; gyvūnų, daiktų aprašymą; įterpiami samprotavimo elementai mokinių kalboje. Mokomasi savarankiškai sudaryti pasakojamojo teksto planą, suprasti pasakojimo (kaip teksto tipo) sandarą, sukurti pasakojimą. Aptariamas gyvūnų, daiktų aprašymo vartojimas tekste. Aptariami skaitomi spausdinti ir skaitmeniniai literatūros kūriniai, jų ištraukos, atsakoma į klausimus, remiamasi teksto žodžiais arba išsakoma nuomonė, vertinama, praktiškai pradedamas vartoti samprotavimas kaip teksto tipas. Nagrinėjami medijose pateikti įvairūs tekstai, jų struktūra, palyginama su ranka rašytais ir spausdintais tekstais.
- 6.3.4.5. **Abstrakčiosios sąvokos ir jų raiška (nevartojančios sąvokų)**⁶: Gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčių sąvokų raiškos turi būti mokomasi praktiškai, dažniausiai pagal pateiktus modelius ir klausimus, pačių sąvokų nevartojančios. Programoje jos pateikiamos mokytojams, vadovėliams, mokymosi priemonių autoriams.

⁵ Kalbos sandaros pažinimo bendrieji reikalavimai yra vienodi visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų 1–2 klasių mokiniams. Ugdant skirtingų ugdymosi poreikių turinčius mokinius turėtų būti taikomi ugdymo metodai, padedantys mokiniams pasiekti kuo aukštesnių individualių rezultatų. Mokiniai, kurie mokosi mokyklose tautinės mažumos kalba, pirmiausiai (arba lygiagrečiai) susipažįsta su gimtosios kalbos sandaros ypatybėmis, kurios kai kuriais atvejais yra panašios, o kai kuriais atvejais (pagal gimtąją kalbą) skiriasi nuo lietuvių kalbos, todėl mokantis lietuvių kalbos, jiems būtinos specialios pratybos, padedančios išvengti kalbų įtakos viena kitai. Siekiant suformuoti tvirtus kalbos sistemos pažinimo (lingvistinės kompetencijos) pagrindus, mokiniams būtina ugdymo procese užtikrinti tinkamą paramą, taikyti negimtujų kalbų mokymuisi būdingus metodus.

⁶ Ši tema pagal poreikius (nevartojančios sąvokų) rekomenduojama mokyklų tautinės mažumos kalba mokiniams.

Veiksmas dabartyje, praeityje, ateityje, reiškiamas veiksmažodžių esamojo, būtojo kartinio ir būsimojo laiko formomis.
Skatinimas, reiškiamas liepiamąja forma.
Subjektas, reiškiamas vardažodžių vardininku ir paprasčiausiais žodžių junginiais.
Objektas, reiškiamas vardažodžių galininku ir kilmininku, priemonės įnagininku, adresato naudininku.
Požymis, reiškiamas būdvardžiais ir įvardžiais.
Kiekybės, reiškiamas kiekiniais pagrindiniais skaitvardžiais ir kiekiorieveiksmiais.
Vieta, reiškiamas vardažodžių vietininku,rieveiksmiais ir prielinksninėmis konstrukcijomis.
Laikas, reiškiamasrieveiksmiais, vardažodžių galininku, prielinksninėmis konstrukcijomis.
Būdas, reiškiamasrieveiksmiais.
Tikslas, reiškiamas bendratimi ir vardažodžių kilmininku.
Neigimas, reiškiamas neigiamosiomis dalelytėmis ir priešdėliais.
Klausimas, reiškiamas klausiamaisiais žodeliais ir intonacija.
Kreipinys, reiškiamas šauksmininku.

7. Pasiekimų vertinimas

Vertinimas yra esminė mokymosi proceso dalis. Mokinių lietuvių kalbos ir literatūros mokymosi rezultatų vertinimas suvokiamas kaip pagalba mokiniui sėkmingai mokytis, tobulėti ir bręsti. Vertinimas yra priemonė kaupti ir panaudoti informaciją apie mokinio mokymosi patirtį – pasiekimus, daromą pažangą. Mokinys turi žinoti savo stipriąsias ir silpnąsias puses, jas turi žinoti ir tėvai. Remiantis vertinimo rezultatais numatoma mokymosi perspektyva, individualizuojamas ugdymo procesas. Vertindami privalome apmąstyti ne vien ugdymo tikslus ir principus, turinį ir metodus, bet ir vertinimo bei įvertinimo poveikį vaikų motyvacijai bei savigarbai. Mokinys neturi bijoti klausti, klysti, turėti kitokią nuomonę nei dauguma.

Vertiname ir skatiname įsivertinti visų lietuvių kalbos ir literatūros sričių gebėjimus: kaip mokinys išmoko klausytis kitų, kaip pats geba kalbėti ir kalbėtis, kaip skaito ir supranta skaitomus tekstus, kaip geba pats rašyti ir kurti tekstus, kiek suvokia kalbą kaip socialinį reiškinį, turintį tam tikrą sistemą, elementariai pažįsta lietuvių kalbos sandarą. Vertinimas turėtų skatinti kiekvieno vaiko domėjimąsi knygomis ir kalba, mėgtų skaityti grožinę literatūrą, ja žavėtusi, nes literatūra yra vienas iš svarbiausių šiuolaikinio vaiko emocijų turtinimo šaltinių.

Mokinio kalbos ugdymui vienodai svarbūs tiek objektyviai įvertinami gebėjimai (išreiškiami tam tikrais statistiniais parametrais), tiek subjektyvi mokinio, klasės draugų ir mokytojo nuomonė. Tai skatina mokytis diskutuojant, vertinti bendradarbiaujant, padeda pastebėti, kaip mokinys reiškia įspūdžius, emocijas, atskleidžia individualų mokinio santykį su kūrinium ar žodžiu ar raštu kuriamu tekstu. Naudingiausias mokiniui

formuojamasis vertinimas, padedantis mokytis. Diagnostinis vertinimas padeda įvertinti nueitą etapą ir numatyti perspektyvą. Apibendrinamasis vertinimas, atliekamas kurso pabaigoje, padeda apžvelgti visą laikotarpį ir nustatyti mokinių pasiekimų lygius.

8. Pasiekimų lygiai.

8.1. 1 – 2 klasė.

Pasiekimai	Lygiai			
	Slenkstinis	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika				
A.1. Aktyviai klausosi sakinio teksto.	A.1.1.1. Atidžiai klausosi (reaguoja mimika/gestais), sutelkia dėmesį trumpam klausymuisi (apie 10 min.), aptaria/atrenka/išskiria dalį lengvai suvokiamos/atpažįstamos/išskiriamos informacijos.	A.1.1.2. Klausosi dėmesingai, atrenka jam reikšmingą informaciją ar jos dalį.	A.1.1.3. Klausosi dėmesingai, aptaria/atrenka/išskiria esminę informaciją.	A.1.1.4. Klausosi dėmesingai ir reflektiviai (aktyviai parodydamas (mimika, gestais) santykį su pranešimu), atrenka informaciją nurodytam tikslui.
	A.1.2.1. Įsiklauso ir supranta dalį įvairių kalbėtojų, (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų) aiškiai perteikiamos informacijos, kai ji yra pakartojama.	A.1.2.2. Įsiklauso ir supranta dalį įvairių kalbėtojų, (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų) aiškiai perteikiamos informacijos.	A.1.2.3. Įsiklauso ir supranta įvairių kalbėtojų, (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų) aiškiai perteikiamą informaciją.	A.1.2.4. Įsiklauso ir supranta skirtingu tempu įvairių kalbėtojų, (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų) perteikiamą esminę ir neesminę informaciją.
	A.1.3.1. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, atsako į su	A.1.3.2. Išgirstą informaciją sieja su sava	A.1.3.3. Išgirstą informaciją sieja su sava	A.1.3.4. Išgirstą informaciją sieja su sava

	vertinimu susijusius klausimus pagal vieną nurodytą kriterijų.	patirtimi, vertina pagal kelis nurodytus kriterijus.	patirtimi, vertina pagal nurodytus kriterijus.	patirtimi, vertina pagal susitartus kriterijus.
A.2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, klausosi ir kalba, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą.	A.2.1.1. Naudodamasis pagalba pasako keletą rišlių sakinių tekstą žinoma tema, dalyvaudamas dialoge trumpai atsako į klausimus, pats paklausia.	A.2.1.2. Naudodamasis pagalba iš anksto pasirengęs kalba monologu, dalyvauja dialoge, kartais naudojami neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais).	A.2.1.3. Iš anksto pasirengęs kalba monologu, dalyvauja dialoge, intuityviai naudojami neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais).	A.2.1.4. Kalba monologu, iš anksto pasirengęs dalyvauja dialoge, tikslingai naudojami neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais).
	A.2.2.1. Bendraudamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą, kai gauna paramą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina; klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus.	A.2.2.2. Bendraudamas kartais atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina; klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus.	A.2.2.3. Bendraudamas dažnai atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina; klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus.	A.2.2.4. Bendraudamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina; klausosi kito, tinkamai reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus.
	A.2.3.1. Klausydamas ar kalbėdamas iš dalies atsižvelgia į adresatą (vaiką arba pažįstamą suaugusįjį); stengiasi laikytis tam tikrų mandagaus bendravimo susitarimų.	A.2.3.2. Klausydamas ar kalbėdamas dažnai atsižvelgia į adresatą (vaiką arba pažįstamą suaugusįjį) ar situaciją; stengiasi laikytis svarbiausių mandagaus bendravimo susitarimų.	A.2.3.3. Klausydamas ar kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją; leidžia pašnekovui išsakyti savo mintis, dažniausiai laikosi mandagaus bendravimo susitarimų.	A.2.3.4. Klausydamas ar kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, laikosi mandagaus bendravimo susitarimų.
A.3. Tinkamai vartoja kalbinės raiškos	A.3.1.1. Trumpai pasakoja ar atpasakoja dalį lengvai suprantamo teksto.	A.3.1.2. Pasakoja ar atpasakoja lengvai suprantamą tekstą.	A.3.1.3. Dažniausiai nuosekliai pasakoja ar atpasakoja, kalbėdamas	A.3.1.4. Nuosekliai pasakoja ar atpasakoja. Siekdamas, kad

priemonės, laikosi kalbos normų.		kalbėdamas stengiasi nenukrypti nuo temos. Bando sudominti klausytoją.	nenukrypsta nuo temos. Siekdamas sudominti, stengiasi pasakoti emociškai, raiškiai.	klausytojas jį suprastų, pasakoja, emociškai, raiškiai.
	A.3.2.1. Pavartoja mokytojo pasiūlytas kalbinės raiškos priemones pasakodamas, informuodamas.	A.3.2.2. Iš pateiktų kalbinės raiškos priemonių pasirenka tinkamas pasakodamas, informuodamas, aiškindamas. Bando kalbėti raiškiai.	A.3.2.3. Kai yra suteikiama pagalba, pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai) pasakodamas, informuodamas, aiškindamas. Kalba raiškiai.	A.3.2.4. Pasirenka tinkamą raišką pasakodamas, informuodamas, aiškindamas. Kalbėdamas daro pauzes, pabrėžia svarbiausius žodžius.
	A.3.3.1. Naudodamasis pagalba bando taisyklingai tarti, kirčiuoti dažniausiai vartojamus žodžius.	A.3.3.2. Naudodamasis pagalba bando taisyklingai tarti, kirčiuoti dažniausiai vartojamus žodžius; intonuoti sakinius.	A.3.3.3. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja daugumą sakinių.	A.3.3.4. Taisyklingai taria, kirčiuoja daugumą žodžių. Tinkamai intonuoja sakinius.
	A.3.4.1. Į savo kalbą įterpia naujų žodžių, kuriuos jam pasiūlo mokytojas.	A.3.4.2. Į savo kalbą įterpia naujų dažnai vartojamų vaizdingų žodžių ir vieną kitą dažnai vartojamą posakį, kuriuos pateikia mokytojas.	A.3.4.3. Turtina savo kalbą naujais vaizdingais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įprastose, žinomose situacijose, pažįstamame kontekste. Kalbėdamas tinkamai pavartoja tarmybes (jeigu jas žino).	A.3.4.4. Tikslingai turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja įvairesnėse situacijose.
A.4. Taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas.	A.4.1.1. Mokytojo klausiamas pasako, ko nesuprato klausydamas.	A.4.1.2. Mokytojo padedamas svarsto apie savo kalbėjimą ir klausymą, pavyzdžiui, įvardija, ko nesuprato, kas pasisėkė.	A.4.1.3. Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: įvardija, kas pasisėkė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; paprašo	A.4.1.4. Apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: įvardija, kas pasisėkė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip. Taiko jam

			pakartoti, patikslinti, jeigu ko nors nesuprato.	žinomas strategijas informacijai patikslinti.
	A.4.2.1. Naudodamasis pagalba stengiasi parodyti kalbėtojui, kad jo klausosi; pasako mintį kitais žodžiais.	A.4.2.2. Dažniausiai parodo kalbėtojui, kad jo klausosi; pasako mintį kitais žodžiais, kalbą papildo gestais.	A.4.2.3. Parodo kalbėtojui, kad jo klausosi. Naudojasi paprasčiausiomis kompensavimo strategijomis: pasako mintį kitais žodžiais, kalbą papildo gestais.	A.4.2.4. Įvairiais būdais parodo kalbėtojui, kad jo klausosi. Naudojasi jam žinomomis kompensavimo strategijomis.
B. Skaitymas ir teksto supratimas				
B.1. Skaito įvairaus pobūdžio tekstus, daro teksto visumą apibendrinančias išvadas.	B.1.1.1. Skaito balsu žodžiais, jaučia atskirų žodžių ribas; sunkesnius žodžius skaito skiemenuodamas. Taisyklingai taria aiškiai tariamus garsus, mokytojo padedamas intonuoja tiesioginius, klausiamuosius sakinius.	B.1.1.2. Skaito žodžiais, kartais sklandžiai perskaito trumpą sakinį, jį supranta. Taisyklingai taria daugumą garsų, mėgina/bando savarankiškai intonuoti tiesioginius ir klausiamuosius sakinius.	B.1.1.3. Skaito balsu ir tyliai sakiniams, suprasdamas mintį. Taisyklingai taria garsus ir tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes.	B.1.1.4. Sklandžiai skaito žinomą tekstą. Tinkamai intonuoja sakinius pagal skyrybos ženklus.
	B.1.2.1. Skaito nedidelės apimties tekstus, randa tekste bent dalį aiškiai pateiktos informacijos.	B.1.2.2. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, randa tekste aiškiai pateiktą informaciją.	B.1.2.3. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, randa tekste aiškiai pateiktą tiesioginę informaciją ir aiškiai numanomą netiesioginę informaciją	B.1.2.4. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, randa tekste pateiktą tiesioginę ir netiesioginę informaciją.
	B.1.3.1. Naudodamasis pagalba pasirenka knygą skaitymui; skaito vaikams skirtas enciklopedijas, žodynus, žinytus,	B.1.3.2. Naudodamasis pagalba pasirenka knygą skaitymui pagal interesus ir rekomendacijas; skaito vaikams skirtomis	B.1.3.3. Pasirenka ir skaito knygą pagal interesus. Naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis,	B.1.3.4. Pasirenka ir skaito knygą pagal skaitymo gebėjimus ir interesus. Tikslingai naudojasi vaikams skirtomis

	„draugišku“ internetu, kai reikia rasti lengvai randamą informaciją.	enciklopedijomis, žodynais, žinytais, „draugišku“ internetu.	žodynais, žinytais, „draugišku“ internetu.	enciklopedijomis, žodynais, žinytais, „draugišku“ internetu.
	B.1.4.1. Pasako, apie ką tekste kalbama, kai tema labai aiškiai atskleista.	B.1.4.2. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) aiškiai atskleistą temą; naudodamasis pagalba aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu.	B.1.4.3. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir aiškiai numanomą pagrindinę mintį. Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu.	B.1.4.4. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą, randa sakiniu išreikštą pagrindinę mintį. Aptaria tekste lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes.
B.2. Aptaria skaitomus tekstus, interpretuoja.	B.2.1.1. Įvardija ir apibūdina bent vieną veikėją.	B.2.1.2. Įvardija ir trumpai apibūdina bent du kūrinio veikėjus.	B.2.1.3. Įvardija ir trumpai apibūdina kūrinio veikėjus, juos palygina, nurodydamas, kuo veikėjai panašūs ir kuo skiriasi.	B.2.1.4. Apibūdina veikėjus, vertina jų veiksmus, samprotauja apie jų santykius.
	B.2.2.1. Įvardija bent vieną aiškiai tekste pateiktą įvykį, veiksmo vietą ar laiką.	B.2.2.2. Įvardija kelis aiškiai tekste pateiktus įvykius, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką, kai jie nurodyti vienas šalia kito; nusako aiškiai juntamą kūrinio nuotaiką.	B.2.2.3. Nusako įvykių seką, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką; kūrinio nuotaiką.	B.2.2.4. Nusako įvykių seką, atrinkdamas detales, būdingas įvykiui, reiškiniui; nurodo lengvai numanomą veiksmo vietą ir laiką, nusako, kaip ir kodėl kūrinio nuotaika keitėsi.
	B.2.3.1. Skiria prozos ir poezijos kūrinius nevertodamas sąvokų.	B.2.3.2. Naudodamasis pagalba skiria grožinį ir negrožinį tekstus; prozos ir poezijos kūrinius. Samprotauja, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti.	B.2.3.3. Skiria ir nurodo vieną kitą grožinio ir negrožinio tekstų; prozos ir poezijos kūrinių požymius. Įvertina, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti.	B.2.3.4. Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto, prozos, poezijos požymius.

	B.2.4.1. Perskaito labiausiai patikusią teksto vietą.	B.2.4.2. Dalijasi išpūdžiais apie skaitytą kūrinį su kitais. Perskaito labiausiai patikusią teksto vietą pagal nurodytą kriterijų (įdomiausią, juokingiausią ar pan.), naudodamasis pagalba paaiškina, kodėl ji patiko. Remiasi asmenine patirtimi.	B.2.4.2. Dalijasi nuomone ir išpūdžiais, patirtais skaitant kūrinį. Nurodo labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą ir argumentuoja savo pasirinkimą. Remiasi asmenine patirtimi.	B.2.4.4. Dalijasi nuomone ir išpūdžiais, patirtais skaitant kūrinį, juos pagrindžia. Nurodo labiausiai patikusią teksto vietą ir samprotauja, kas ir kodėl jam patiko. Remiasi skaitytu tekstu.
B.3. Vertina skaitomų tekstų raišką.	B.3.1.1. Randa teksto ar jo dalies iliustraciją.	B.3.1.2. Susieja teksto turinį su teksto iliustracijomis.	B.3.1.3. Remiasi iliustracijomis skaitydamas tekstą; palygina tekstu ir iliustracijomis perteiktą turinį.	B.3.1.4. Samprotaudamas, kaip iliustracija padėjo suprasti kūrinį, remiasi tekstu.
	B.3.2.1. Randa tekste mokytojo nurodytą vaizdingą žodį.	B.3.2.2. Naudodamasis pagalba randa tekste dažnai vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, nusako jų reikšmę.	B.3.2.3. Randa tekste dažnai vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę.	B.3.2.4. Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę ir paskirtį tekste.
	B.3.3.1. Naudodamasis pagalba randa tekste aiškiai išreikštą pamokymą.	B.3.3.2. Naudodamasis pagalba, vertina aiškiai tekste išsakytas mintis (pamokymus) ir samprotauja, kodėl mintis (pvz.: pamokymas) yra pateikta tam tikroje kūrinio vietoje.	B.3.3.3. Vertina skirtingose teksto vietose išsakytas mintis (pamokymus), samprotauja, kodėl mintis (pvz.: pamokymas) yra pateikta tam tikroje kūrinio vietoje.	B.3.3.4. Samprotauja apie netiesiogiai išsakytas mintis (pamokymus).
B.4. Taiko skaitymo strategijas.	B.4.1.1. Naudodamasis pagalba prieš skaitymą peržvelgia į akis krintančią	B.4.1.2. Peržvelgia į akis krintančią informaciją	B.4.1.3. Tikslingai peržvelgia į akis krintančią informaciją (antraštes,	B.4.1.4. Tikslingai sieja žodinę ir nežodinę informaciją.

	teksto informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.).	(antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.).	schemas, paveikslėlius ir pan.). Randa raktinį žodį, sakinį, iliustraciją, kurie rodo, apie ką gali būti tekstas.	
	B.4.2.1. Nurodo, kas jam tekste yra žinoma ir kas nauja.	B.4.2.2. Pagal įvardytus kriterijus sieja tekstą su jau žinoma informacija, kai yra suteikiama pagalba Svarsto apie informacijos patikimumą.	B.4.2.3. Sieja tekstą su jau žinoma informacija pagal įvardytus kriterijus. Svarsto apie informacijos (pvz., reklamoje pateikiamos) patikimumą.	B.4.2.4. Sieja tekstą su jau žinoma informacija. Remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu samprotauja apie informacijos patikimumą.
	B.4.2.1. Nurodo, kas tekste buvo neaišku.	B.4.2.2. Naudodamasis pagalba, išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas. Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo.	B.4.2.3. Išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas ir paaiškina, ką ir kodėl buvo lengva ar sunku suprasti. Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo, kitų suaugusiųjų, draugų.	B.4.2.4. Samprotauja apie mažiau suprantamas teksto vietas. Pasitikrina savo supratimą naudodamas keletą skirtingų šaltinių.
	B.4.3.1. Naudodamasis pagalba naudojami klasės arba mokyklos biblioteka.	B.4.3.2. Naudodamasis pagalba, atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius naudojami klasės arba mokyklos biblioteka, interneto svetainėmis.	B.4.3.3. Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.	B.4.3.4. Pagal skaitymo tikslus naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.
C. Rašymas ir teksto kūrimas				
C.1. Kuria tekstus atsižvelgdamas į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.	C.1.1.1. Naudodamasis pavyzdžiu, rašo sau ir kitiems kasdienėse mokymosi situacijose,	C.1.1.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga rašo sau ir kitiems kelias rišlias mintis kasdienėse	C.1.1.3. Rašo sau ir kitiems kasdienėse mokymosi ir laisvalaikio situacijose (pvz., raštelis,	C.1.1.4. Išsamiai rašo sau ir kitiems kasdienėse mokymosi ir laisvalaikio situacijose.

	pateikdamas kelias esmines detales.	mokymosi ir laisvalaikio situacijose.	sąrašas, žinutė, kvietimas, skelbimas, pasiūlymas).	
	C.1.2.1. Naudodamasis pagalba arba pavyzdžiu rašo taip, kad skaitytojas suprastų vieną kitą mintį.	C.1.2.2. Pagal savo galimybes rašo taip, kad skaitytojas gali suprasti vieną kitą mintį; laikosi vieno kito susitarimo arba užduoties reikalavimo.	C.1.2.3. Rašo taip, kad skaitytojas (bendraamžis, suaugęs) jį suprastų, laikydamasis elementarių susitarimų/ užduoties reikalavimų (pvz., laiškas, receptas).	C.1.2.4. Rašo taip, kad skaitytojas aiškiai supranta parašytas mintis.
	C.1.3.1. Pagal pavyzdį (pvz., paveikslėlių seriją) sukuria kelis susijusius sakinius; siekdamas perduoti informaciją (pvz., žinutę, kvietimą), pateikia kelias esmines detales.	C.1.3.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga (paveikslėlių serija, pasakojimo pradžia) kuria kelių sakinių tekstą; siekdamas perduoti informaciją (pvz., žinutę, kvietimą), pateikia kelias esmines detales.	C.1.3.3. Rašo kelių sakinių tekstus saviraiškos tikslais (pvz., ketureilį, pasakojimą/ pasaką) ir siekdamas perduoti informaciją (pvz., raštelis, žinutė, skelbimas), perteikti nuomonę (pvz., pasiūlymas, reklama).	C.1.3.4. Išsamiai rašo kelių sakinių tekstus saviraiškos tikslais (pvz., ketureilį, pasakojimą/ pasaką) ir siekdamas perduoti informaciją (pvz., raštelis, žinutė, skelbimas), perteikti argumentuotą nuomonę (pvz., pasiūlymas, reklama).
C.2. Kuria tinkamos struktūros tekstus.	C.2.1.1. Parašo kelis sakinius, kuriuose galima išvelgti pasakojimo pradžios arba pagrindinės pasakojimo dalies – įvykio raidos užuomazgas.	C.2.1.2. Sukuria kelių sakinių pagrindinę pasakojimo dalį – įvykio(ų) raidą. Pradžia ir pabaiga sunkiai išvelgiamos.	C.2.1.3. Rašo pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys (pradžia – įvykių raida – pabaiga).	C.2.1.4. Rašo pasakojimą, kuriame aiškiai išryškintos pagrindinės struktūrinės dalys (pradžia – įvykių raida – pabaiga).
	C.2.2.1. Pagal analogišką pavyzdį rašydamas informacinį tekstą, išlaiko kelis atitinkamos struktūros elementus.	C.2.2.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga, rašo informacinį tekstą, išlaikydamas kelis atitinkamos struktūros elementus.	C.2.2.3. Naudodamasis pagalbine medžiaga, rašo informacinį tekstą, išlaikydamas daugumą atitinkamos struktūros elementų.	C.2.2.4. Naudodamasis pagalbine medžiaga, rašo atitinkamos struktūros informacinį tekstą.

	C.2.3.1. Aprašydamas objektą pateikia kelias aiškiai pastebimas detales.	C.2.3.2. Aprašydamas objektą glaustai pateikia bendrą vaizdą ir kelias detales.	C.2.3.3. Aprašydamas objektą pateikia bendrą vaizdą ir detales.	C.2.3.4. Aprašydamas objektą išsamiai pateikia bendrą vaizdą ir detales.
C.3. Tinkamai pasirenka raišką, laikosi kalbos normų.	C.3.1.1. Rašydamas tekstą, iš pateiktų pavyzdžių arba naudojamos pagalbinės medžiagos atsirenka raišką, atitinkančią teksto turinį ir adresatą (pažįstamam suaugusiam ir vaikui); vartoja artimoje aplinkoje dažniausiai sutinkamus vaizdingus žodžius (mažybinės formas).	C.3.1.2. Rašydamas tekstą, pagal pavyzdį arba naudodamasis pagalbine medžiaga pasirenka raišką, iš dalies atitinkančią teksto turinį ir adresatą (pažįstamam suaugusiam ir vaikui); vartoja artimoje aplinkoje dažniausiai sutinkamus vaizdingus žodžius (mažybinės formas, palyginimus).	C.3.1.3. Rašydamas tekstą, pagal pavyzdį arba naudodamasis pagalbine medžiaga pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą ir adresatą (pažįstamam ir nepažįstamam; suaugusiam ir vaikui); vartoja artimoje aplinkoje sutinkamus vaizdingus žodžius ir posakius (mažybinės formas, sinonimus, palyginimus).	C.3.1.4. Rašydamas tekstą, pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą ir adresatą (pažįstamam ir nepažįstamam; suaugusiam ir vaikui); vartoja artimoje aplinkoje sutinkamus ir kelis iš skaitomų kūrinių aptartus vaizdingus žodžius ir posakius (mažybinės formas, sinonimus, palyginimus).
	C.3.2.1. Rašo tekstą, kuriame jaučiamos temos užuomazgos.	C.3.2.2. Rašo tekstą, daugumą sakinių siedamas su tema.	C.3.2.3. Rašo tekstą, siedamas sakinius su tema, tekste pasitaiko vietų, kuriose be reikalo nekartojami tie patys žodžiai.	C.3.2.4. Rašo išsamų tekstą, siedamas sakinius su tema, daugeliu atvejų be reikalo nekartoja tų pačių žodžių.
	C.3.3.1. Vartoja tiesioginius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	C.3.3.2. Vartoja tiesioginius sakinius; klausiamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	C.3.3.3. Vartoja tiesioginius, klausiamuosius sakinius; skatinamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	C.3.3.4. Vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius.
	C.3.4.1. Naudodamasis pagalba pritaiko vieną-dvi	C.3.4.2. Naudodamasis pagalba pritaiko kelias 1–2	C.3.4.3. Daugeliu atvejų rašo laikydamasis 1–2	C.3.4.4. Rašo be klaidų, laikydamasis 1–2 klases

	<p>turinio apimtimi numatytų 1–2 klasės gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklės, rašo daugeliu atvejų įskaitomai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.</p>	<p>klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklės, rašo įskaitomai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.</p>	<p>klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių; rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.</p>	<p>turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių, aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.</p>
<p>C.4. Taiko rašymo strategijas.</p>	<p>C.4.1.1. Naudodamasis pagalba, rašo tekstą, pritaikydamas rašymo pagal paveikslėlių seriją etapus.</p>	<p>C.4.1.2. Naudodamasis pagalba, rašo tekstą, pritaikydamas rašymo pagal duotą pradžią etapus.</p>	<p>C.4.1.3. Rašo tekstą pagal pateiktą planą, veiksmažodžių grandinę, kai yra suteikiama pagalba; naudojasi raktiniais žodžiais, duota pradžia ir/arba pabaiga.</p>	<p>C.4.1.4. Rašo tekstą pagal pateiktą planą, naudojasi užrašyta veiksmažodžių grandine, raktiniais žodžiais, duota pradžia, pabaiga ir pan.</p>
	<p>C.4.2.1. Naudodamasis pagalba, tobulina kuriamo teksto dalį: dar kartą ją skaito, taiso pagal vieną aspektą (turinio arba rašybos).</p>	<p>C.4.2.2. Naudodamasis pagalba tobulina kuriamą tekstą: dar kartą ją skaito, taiso pagal vieną aspektą (turinio arba rašybos).</p>	<p>C.4.2.3. Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą ją skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius vieną aspektą (turinio, struktūros, rašybos).</p>	<p>C.4.2.4. Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą ją skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius kelis aspektus (turinio, struktūros, rašybos).</p>
<p>D. Kalbos pažinimas</p>				
<p>D.1. Atpažįsta lietuvių kalbos garsus ir raides, tobulina tartį.</p>	<p>D.1.1.1. Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, kai tariama keletą kartų lėtai ir aiškiai, daugumą jų užrašo atitinkamomis raidėmis; praktinėje veikloje nurodo, kur garsas, kur raidė.</p>	<p>D.1.1.2. Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, kai tariama lėtai ir aiškiai, užrašo juos atitinkamomis raidėmis; skiria raidę nuo garso.</p>	<p>D.1.1.2. Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, užrašo juos atitinkamomis raidėmis; paaiškina, kuo raidė skiriasi nuo garso.</p>	<p>D.1.1.2. Skiria lietuvių kalbos garsus ir raides kalbos sraute, kai žodis pasakomas neįprastai/netipiškai (pavyzdžiui, greičiau, su akcentu, eiliuotoje kalboje, deklamuojant, dainuojant).</p>
	<p>D.1.2.1. Atlieka žodžio (vienskiemenio, atvirų</p>	<p>D.1.2.2. Atlieka žodžio (su dviejų priebalsių</p>	<p>D.1.2.3. Dažniausiai atlieka žodžio (su ilgaisiais</p>	<p>D.1.2.4. Atlieka ilgesnių, sudėtingesnių, dažniau</p>

	skiemenu) garsinę analizę (iš eilės išvardija garsus žodžių, kurių taisyklingas tarimas nesiskiria nuo rašybos), siedamas garsą su jį žyminčia raide, raidę siedamas su garsu.	samplaikomis), kurio taisyklingas tarimas nesiskiria nuo rašybos, garsinę analizę, siedamas garsą su jį žyminčia raide, raidę – su garsu.	ar trumpaisiais, minkštumo ženklų prieš u ir ū, ą, o, dvibalsiais) garsinę analizę, siedamas garsą su jį žyminčia raide, raidę – su garsu.	vartojamų žodžių (su trijų ir daugiau priebalsių samplaikomis) garsinę analizę, siedamas garsą su jį žyminčia raide, raidę – su garsu.
	D.1.3.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga, skiria balsius, priebalsius (nevarojant terminų), taisyklingai juos taria.	D.1.3.2. Skiria balsius, daugumą priebalsių, (nevarojant terminų), taisyklingai juos taria.	D.1.3.3. Skiria balsius (ilguosius, trumpuosius) priebalsius, dvibalsius; dažniausiai teisingai žodžiuose atskiria dvibalsius (nevarojant terminų), taisyklingai juos taria.	D.1.3.4. Grupuoją balsius (ilguosius, trumpuosius) priebalsius, dvibalsius; teisingai žodžiuose atskiria dvibalsius (nevarojant terminų), taisyklingai juos taria.
	D.1.4.1. Naudodamasis pagalba taisyklingai kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius, kai kirčiuotas skiemuo yra išskirtas.	D.1.4.2. Taisyklingai kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius, kai kirčiuotas skiemuo yra išskirtas.	D.1.4.3. Taisyklingai kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius.	D.1.4.4. Taisyklingai kirčiuoja rečiau vartojamus arba sunkiau perskaitomus žodžius.

<p>D.2. Paaškina elementariausius žodžių kaitymo ir darybos būdus, kalbos dalių požymius.</p>	<p>D.2.1.1. Naudodamasis pagalba (pavyzdžiui, panaudojant daiktus, keliant klausimą) skiria žodžius, reiškiančius daiktų pavadinimus.</p>	<p>D.2.1.2. Skiria žodžius, reiškiančius daiktų pavadinimus, kai yra pateiktas klausimas; pagal pavyzdį susieja žodžius, reiškiančius veiksmažodį su veiksmo laiku, kai yra duotas klausimas (kas vyko vakar? kas vyksta šiandien? kas vyks rytoj?)</p>	<p>D.2.1.3. Skiria ir grupuoja žodžius, reiškiančius veiksmažodį, daiktų pavadinimus; skiria žodžius, reiškiančius požymį, kai yra duotas klausimas; susieja žodžius, reiškiančius veiksmažodį su veiksmo atlikimo laiku.</p>	<p>D.2.1.4. Skiria ir grupuoja žodžius, reiškiančius veiksmažodį, daiktų, požymių pavadinimus; grupuoja žodžius, reiškiančius veiksmažodį su veiksmo atlikimo laiku.</p>
	<p>D.2.2.1. Atrenka asmenvardžius (žmonių vardus, pavardes), pagal pavyzdį atrenka gyvūnų vardus, vietovardžius (jam žinomos vietovės pavadinimą).</p>	<p>D.2.2.2. Atpažįsta ir grupuoja asmenvardžius (žmonių vardus, pavardes), atrenka jo aplinkoje vartojamus gyvūnų vardus, vietovardžius (miesto ar jam žinomos vietovės pavadinimus).</p>	<p>D.2.2.3. Atpažįsta ir grupuoja asmenvardžius (žmonių vardus, pavardes), gyvūnų vardus, vietovardžius (miesto, kaimo, ežero, upės ar jam žinomos vietovės pavadinimus).</p>	<p>D.2.2.4. Skiria ir taisyklingai vartoja tikrinius daiktavardžius (be termino) įvairiuose kontekstuose.</p>
	<p>D.2.3.1. Pagal pavyzdį iš vieno žodžio padaro kitą su priešdėliu ne- (pvz., gražus – negražus; dirba – nedirba).</p>	<p>D.2.3.2. Pagal pavyzdį iš vieno žodžio padaro kitą su priesaga -el-, (pvz., gėlė – gėlelė).</p>	<p>D.2.3.3. Pagal pavyzdį taiko ir paaškina elementariausius žodžių kaitymo ir darybos būdus; pagal pavyzdį iš vieno žodžio padaro kitą su priešdėliu iš-, priesaga -inink- (pvz., eiti – išeiti, bitė – bitininkas ir pan.).</p>	<p>D.2.3.4. Taiko ir paaškina žodžių kaitymo ir darybos būdus; iš vieno žodžio padaro kitą su priešdėliais, priesagomis pagal 1-2 kl. turinio apimtimi numatytus atvejus.</p>
<p>D.3. Aptaria sakinių įvairovę ir žodžių ryšius sakinyje.</p>	<p>D.3.1.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga, skiria sakinį nuo pavienių žodžių.</p>	<p>D.3.1.2. Skiria sakinį nuo pavienių žodžių.</p>	<p>D.3.1.3. Skiria sakinį nuo pavienių žodžių, kelia sakinio žodžiams klausimus.</p>	<p>D.3.1.4. Paaškina, kaip sakinio žodžiai yra tarpusavyje susiję,</p>

				keldamas sakinio žodžiams klausimus.
	D.3.2.1. Pagal prasmę įterpia žodį sakinyje derindamas galūnę. Sudaro tiesioginius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	D.3.2.2. Iš duotų žodžių sudaro ir užrašo sakinį, derindamas galūnes. Sudaro tiesioginius sakinius; klausiamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	D.3.2.3. Sakiniu perteikia mintį. Sudaro tiesioginius, klausiamuosius sakinius, taisyklingai juos intonuoja; sudaro skatinamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	D.3.2.4. Sakiniu perteikia išplėtotą mintį. Sudaro tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius, taisyklingai juos intonuoja.
	D.3.3.1. Pagal pavyzdį sakinyje randa žodžius, atsakančius į klausimus kas?, ką veikia?	D.3.3.2. Sakinyje randa žodžius, atsakančius į klausimus kas?, ką veikia?	D.3.3.3. Atpažįsta sakinio žodžius, nusakančius veikėją ir jo atliekamą veiksmą.	D.3.3.4. Susieja sakinio žodžius, nusakančius veikėją ir jo atliekamą veiksmą; kelia klausimus kitiems sakinio žodžiams.
D.4. Skiria tekstą nuo pavienių sakinių, taiko elementariausius žinias apie tekstą, pasakojimo sandarą.	D.4.1.1. Skiria tekstą nuo pavienių sakinių.	D.4.1.2. Skiria tekstą nuo pavienių sakinių, pagal pavyzdį nurodo elementariausius teksto požymius (pvz., pavadinimą, autorių, veikėjų pokalbius ir pan.).	D.4.1.3. Skiria tekstą nuo pavienių sakinių, nurodo elementariausius teksto požymius (pvz., pavadinimą, autorių, veikėjus, veikėjų pokalbius, įvykius ir pan.).	D.4.1.4. Atpažįsta įvairius tekstus (netradicinius, tekstus įvairiose aplinkose/medijose).
	D.4.2.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga aiškios struktūros tekste atskiria, kaip įvykis prasidėjo (įvykio pradžia), kaip įvykis baigėsi (įvykio pabaiga); atskiria, kas atsitiko (įvykį).	D.4.2.2. Aiškios struktūros tekste atskiria pasakojimo sandarą: kaip įvykis prasidėjo (įvykio pradžia), kas atsitiko (įvykį), kaip įvykis baigėsi (įvykio pabaiga).	D.4.2.3. Taiko žinias apie pasakojimo sandarą: kaip įvykis prasidėjo (įvykio pradžia), kas atsitiko, kaip įvykis baigėsi (įvykio pabaiga).	D.4.2.4. Nagrinėja tekstą pagal pasakojimo sandarą: kaip įvykis prasidėjo (įvykio pradžia), kas atsitiko, kaip įvykis baigėsi (įvykio pabaiga).
D.5. Taiko kalbos pažinimo strategijas.	D.5.1.1. Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus	D.5.1.2. Atlieka nesudėtingus kalbos	D.5.1.3. Atlieka nesudėtingus kalbos	D.5.1.4. Atlieka nesudėtingus kalbos

	kalbos tyrimus (pvz., pasižymi jam nežinomus žodžius).	tyrimus (pvz., pasižymi jam nežinomus žodžius ir išsiaiškina jų reikšmę).	tyrimus (pvz., grupuoja skirtingus žodžius pagal reikšmę).	tyrimus (pvz., pastebi dėsningumus, padaro išvadas).
	D.5.2.1. Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje)	D.5.2.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje)	D.5.2.3. Atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje, daro išvadas pagal aiškiai pastebimus požymius).	D.5.2.4. Atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje, elementariai apibendrina, daro išvadas).

8.2. 3 – 4 klasė.

Pasiekimai	Lygiai			
	Slenkstinis	Patenkinamas	Pagrindinis	Aukštesnysis
A. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika				
A.1. Aktyviai klausosi sakinio teksto.	A.1.1.1. Klausosi dėmesingai, aptaria/atrenka/išskiria esminę informaciją.	A.1.1.2. Klausosi dėmesingai ir reflektiviai (aktyviai parodydamas (mimika, gestais) santykį su pranešimu), atrenka didžiąją dalį informacijos nurodytam tikslui.	A.1.1.3. Klausosi dėmesingai ir reflektiviai (žodinėmis ir/ar nežodinėmis priemonėmis parodydamas santykį su pranešimu), tikslingai atrenka informaciją.	A.1.1.4. Klausosi dėmesingai ir aktyviai, tikslingai atrenka informaciją, argumentuoja savo pasirinkimus.
	A.1.2.1. Įsiklauso ir supranta įvairių kalbėtojų, (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų) aiškiai perteikiamą informaciją.	A.1.2.2. Įsiklauso ir supranta skirtingu tempu įvairių kalbėtojų, (pvz., bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų) perteikiamą	A.1.2.3. Įsiklauso ir supranta esminę ir neesminę informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų skirtingu tempu,	A.1.2.4. Įsiklauso ir supranta įvairią informaciją, perteikiamą įvairių kalbėtojų įvairiose situacijose.

		esminę ir neesminę informaciją.	tembru ir skirtingomis intonacijomis.	
	A.1.3.1. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal nurodytus kriterijus.	A.1.3.2. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi, vertina pagal susitartus kriterijus.	A.1.3.3. Išgirstą informaciją sieja su sava patirtimi ir kontekstu, vertina pagal susitartus kriterijus.	A.1.3.4. Išgirstą informaciją sieja su kontekstu, vertina pagal susitartus kriterijus.
A.2. Dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, klausosi ir kalba, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą.	A.2.1.1. Ši anksto pasirengęs (kai suteikiama pagalba) kalba monologu, dalyvauja dialoge, intuityviai naudojami neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais).	A.2.1.2. Kalba monologu (kai suteikiama pagalba), iš anksto pasirengęs dalyvauja dialoge, tikslingai naudojami neverbalinės kalbos priemonėmis (mimika, judesiais).	A.2.1.3. Kalba monologu savarankiškai, iš anksto pasirengęs konstruktyviai dalyvauja dialoge, išsako savo nuomonę, ją argumentuoja, naudojami neverbalinės kalbos priemonėmis.	A.2.1.4. Tikslingai ir savarankiškai pasiruošęs kalba monologu, konstruktyviai dalyvauja dialoge, argumentais grindžia nuomonę, naudojami neverbalinės kalbos priemonėmis.
	A.2.2.1. Bendraudamas dažnai atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina; klausosi kito, reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus.	A.2.2.2. Bendraudamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: papasakoja, informuoja, paaiškina, apibūdina; klausosi kito, tinkamai reaguoja į klausimus, prašymus, pastebėjimus, pajuokavimus.	A.2.2.3. Bendraudamas atsižvelgia į kalbėjimo tikslą: pasakoja siekdamas sudominti, tiksliai informuoja, paaiškina, išsamiai apibūdina, argumentuoja siekdamas įtikinti; atidžiai klausosi, supranta kalbėtojo intencijas ir dažniausiai adekvačiai reaguoja žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis.	A.2.2.4. Atidžiai klausosi, supranta kalbėtojo intencijas ir savarankiškai adekvačiai reaguoja žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis.
	A.2.3.1. Klausydamas ar kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją; leidžia	A.2.3.2. Klausydamas ar kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją,	A.2.3.3. Klausydamas ir kalbėdamas atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją, pasirenka	A.2.3.4. Klausydamas ir kalbėdamas tikslingai atsižvelgia į adresatą ir komunikavimo situaciją,

	pašnekovui išsakyti savo mintis, dažniausiai laikosi mandagaus bendravimo susitarimų.	laikosi mandagaus bendravimo susitarimų.	tinkamas kalbos priemonės; dažniausiai rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi kalbos etiketo.	rodo susidomėjimą, gerbia kito nuomonę, laikosi kalbos etiketo.
A.3. Tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, laikosi kalbos normų.	A.3.1.1. Dažniausiai nuosekliai pasakoja ar atpasakoja, kalbėdamas nenukrypsta nuo temos. Siekdamas sudominti, stengiasi pasakoti emocingai, raiškiai.	A.3.1.2. Nuosekliai pasakoja ar atpasakoja. Siekdamas, kad klausytojas jį suprastų, pasakoja, emocingai, raiškiai.	A.3.1.3. Kalbėdamas dažniausiai nuosekliai plėtoja temą, nenukrypsta nuo temos; stengiasi pasakoti emocingai, raiškiai, paaiškindamas priežastis ir pasekmes.	A.3.1.4. Tikslingai savarankiškai pasiruošęs kalba nuosekliai, plėtoja temą, emocingai, raiškiai pasakoja, paaiškindamas priežastis ir pasekmes.
	A.3.2.1. Kai yra suteikiama pagalba, pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai) pasakodamas, informuodamas, aiškindamas. Kalba raiškiai.	A.3.2.2. Pasirenka tinkamą raišką pasakodamas, informuodamas, aiškindamas. Kalbėdamas daro pauzes, pabrėžia svarbiausius žodžius.	A.3.2.3. Pasirenka tinkamą raišką (kalba tiksliai, aiškiai, argumentuoja) siekdamas informuoti, paaiškinti, įtikinti. Kalba tinkama intonacija, daro pauzes, kartais balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis).	A.3.2.4. Tikslingai ir savarankiškai pasirenka raišką įvairiose komunikavimo situacijose. Kalba įtaigiai, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą (loginis kirtis).
	A.3.3.1. Taisyklingai taria, kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. Tinkamai intonuoja daugumą sakinių.	A.3.3.2. Taisyklingai taria, kirčiuoja daugumą žodžių. Tinkamai intonuoja sakinius.	A.3.3.3. Taisyklingai taria, kirčiuoja daugumą žodžių. Tinkamai intonuoja sakinius.	A.3.3.4. Taisyklingai taria ir kirčiuoja žodžius. Atsižvelgdamas į kontekstą, tinkamai intonuoja sakinius.
	A.3.4.1. Turtina savo kalbą naujais vaizdingais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos vartoja	A.3.4.2. Tikslingai turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos	A.3.4.3. Turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais (ir perkeltinės prasmės, tarptautiniais);	A.3.4.4. Tikslingai ir savarankiškai turtina savo kalbą naujais žodžiais ir posakiais. Tinkamai juos

	įprastose, žinomose situacijose, pažįstamame kontekste. Kalbėdamas tinkamai pavartoja tarmybes (jeigu jas žino).	vartoja įvairesnėse situacijose.	tinkamai juos vartoja įprastose ir naujose situacijose. Pasakodamas vartoja vieną kitą tarmišką žodį ar posakį (jeigu juos žino).	vartoja įvairiose situacijose. Pasakodamas tikslingai vartoja tarmiškus žodžius ar posakius (jeigu juos žino).
A.4. Taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas.	A.4.1.1. Mokytojo padedamas apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: įvardija, kas pasisekė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; paprašo pakartoti, patikslinti, jeigu ko nors nesuprato.	A.4.1.2. Apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: įvardija, kas pasisekė, kas – ne, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip. Taiko jam žinomas strategijas informacijai patikslinti.	A.4.1.3. Naudodamasis pagalba apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: paaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; įvardija, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojasi jam žinomais būdais tai išsiaiškinti.	A.4.1.4. Apmąsto savo klausymą ir kalbėjimą: paaiškina, kas pasisekė, kas – ne, kodėl, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip; įvardija, ko ir kodėl nesuprato, ir naudojasi jam žinomais būdais tai išsiaiškinti.
	A.4.2.1. Parodo kalbėtojui, kad jo klausosi. Naudojasi paprasčiausiomis kompensavimo strategijomis: pasako mintį kitais žodžiais, kalbą papildo gestais.	A.4.2.2. Įvairiais būdais parodo kalbėtojui, kad jo klausosi. Naudojasi kompensavimo strategijomis: patikslina žodžio reikšmę, pasižymi informaciją (raktinius žodžius).	A.4.2.3. Klausosi aktyviai: nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją. Naudojasi kompensavimo strategijomis: remiasi situacijos kontekstu (nežinomą žodį supranta iš kitų žinomų žodžių), pasinaudoja bendra pranešimo logika.	A.4.2.4. Klausosi aktyviai įvairiose mokymosi situacijose. Tikslingai naudojasi keliomis skirtingomis kompensavimo strategijomis.
B. Skaitymas it teksto supratimas				
B.1. Sąmoningai skaito įvairaus pobūdžio tekstus, daro teksto	B.1.1.1. Skaito sakinius. Taisyklingai taria garsus ir tinkamai intonuoja	B.1.1.2. Sklandžiai skaito žinomą tekstą. Tinkamai	B.1.1.3. Skaito sklandžiai, įvairiais būdais (balsu ir tyliai, tik	B.1.1.4. Skaito sklandžiai, pasirenka skaitymo tempą ir būdą pagal skaitomą

visumą apibendrinančias išvadas.	tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro pauzes.	intonuoja sakinius pagal skyrybos ženklus.	perbėgdamas akimis ir lėtai, įsigilindamas); skaito suprasdamas mintį, balsu pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą, tinkamai intonuoja tiesioginę kalbą.	tekstą ir skaitymo tikslus; tinkamai intonuoja tiesioginę kalbą.
	B.1.2.1. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, randa tekste aiškiai pateiktą tiesioginę informaciją ir aiškiai numanomą netiesioginę informaciją	B.1.2.2. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, randa tekste pateiktą tiesioginę ir netiesioginę informaciją.	B.1.2.3. Skaito savo poreikius ir galimybes atitinkančius tekstus, randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją.	B.1.2.4. Skaito įvairius tekstus, randa tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją.
	B.1.3.1. Pasirenka ir skaito knygą pagal interesus. Naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais, žinynais, „draugišku“ internetu.	B.1.3.2. Pasirenka ir skaito knygą pagal skaitymo gebėjimus ir interesus. Tikslingai naudojasi vaikams skirtomis enciklopedijomis, žodynais, žinynais, „draugišku“ internetu.	B.1.3.3. Pasirenka ir skaito knygą pagal savo interesus. Naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais atsirinkdamas informaciją konkrečiam tikslui.	B.1.3.4. Tikslingai pasirenka knygą ar kitą informacijos šaltinį mokymosi ir laisvalaikio veikloms.
	B.1.4.1. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir aiškiai numanomą pagrindinę mintį. Aptaria aiškiai tekste atskleistas vertybes, susijusias su artimiausiu jam pažįstamu kontekstu.	B.1.4.2. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą, randa sakiniu išreikštą pagrindinę mintį. Aptaria tekste lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes.	B.1.4.3. Suformuluoja teksto (grožinio ir negrožinio) temą ir pagrindinę mintį. Aptaria tekste lengvai atpažįstamas bendražmogiškas vertybes.	B.1.4.4. Suformuluoja sudėtingesnio teksto temą ir pagrindinę mintį. Aptaria tekste atskleistas vertybes.

B.2. Aptaria skaitomus tekstus, interpretuoja.	B.2.1.1. Įvardija ir trumpai apibūdina kūrinio veikėjus, juos palygina, nurodydamas, kuo veikėjai panašūs ir kuo skiriasi.	B.2.1.2. Apibūdina veikėjus, vertina jų veiksmus.	B.2.1.3. Apibūdina veikėjus, vertina jų veiksmus, samprotauja apie jų santykius.	B.2.1.4. Apibūdina veikėjus, aptaria jų tarpusavio ryšius, argumentuoja savo sprendimus.
	B.2.2.1. Nusako įvykių seką, nurodo aiškiai tekste įvardytą veiksmo vietą ir laiką; kūrinio nuotaiką.	B.2.2.2. Nusako įvykių seką, atrinkdamas detales, būdingas įvykiui, reiškiniui; nurodo lengvai numanomą veiksmo vietą ir laiką, nusako, kaip ir kodėl kūrinio nuotaika keitėsi.	B.2.2.3. Aptaria įvykių seką, veiksmo laiką, vietą, jų kaitą, įvykių svarbą. Apibūdina grožinio teksto nuotaiką.	B.2.2.4. Aptaria įvykių seką, samprotauja apie įvykių priežastis ir pasekmes.
	B.2.3.1. Skiria ir nurodo vieną kitą grožinio ir negrožinio tekstų; prozos ir poezijos kūrinių požymius. Įvertina, ar įvykiai išties galėjo atsitikti, ar yra išgalvoti.	B.2.3.2. Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto, prozos, poezijos požymius.	B.2.3.3. Nusako esminius grožinio ir negrožinio teksto požymius, argumentuodamas skiria prozos, poezijos, dramos kūrinius. Atpažįsta amžiaus tarpsniui aktualius kūrinių žanrus, pavyzdžiui, pasaka, eilėraštis, apsakymas, drama.	B.2.3.4. Samprotauja apie grožinio ir negrožinio teksto, prozos, poezijos, dramos kūrinių požymius. Skirsto kūrinius pagal žanrus.
	B.2.4.1. Dalijasi nuomone ir išpūdžiais, patirtais skaitant kūrinį. Nurodo labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą ir paaiškina, kodėl ji patiko.	B.2.4.2. Dalijasi nuomone ir išpūdžiais, patirtais skaitant kūrinį, juos pagrindžia. Nurodo labiausiai patikusią teksto vietą ir samprotauja, kas ir kodėl jam patiko. Remiasi skaitytu tekstu.	B.2.4.3. Išsako išpūdžius ir nuomonę apie kūrinį. Argumentuotai paaiškina, kas ir kodėl tekste jam padarė išpūdį, sudomino, nustebino, suglumino ir pan. Remiasi asmenine patirtimi, perskaitytu	B.2.4.4. Dalijasi išpūdžiais ir argumentuota nuomone apie kūrinį. Pateikia keletą argumentų (pvz., remiasi perskaitytu tekstu, autoritetais, asmenine patirtimi).

	Remiasi asmenine patirtimi.		tekstu, anksčiau skaitytais kūriniais.	
B.3. Vertina skaitomų tekstų raišką.	B.3.1.1. Remiasi iliustracijomis skaitydamas tekstą; palygina tekstu ir iliustracijomis perteiktą turinį.	B.3.1.2. Samprotaudamas, kaip iliustracija padėjo suprasti kūrinį, remiasi tekstu.	B.3.1.3. Samprotauja, kaip iliustracija padėjo suprasti tekstą.	B.3.1.4. Pateikia kelis argumentus, kaip iliustracija padėjo suprasti tekstą.
	B.3.2.1. Randa tekste dažnai vartojamus vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę.	B.3.2.2. Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę ir paskirtį tekste.	B.3.2.3. Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina jų reikšmę ir paskirtį. Nusako, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai), tikslumo (pvz., išvardijimas), aiškumo (pvz., schema).	B.3.2.4. Argumentuodamas paaiškina tekste pavartotų vaizdingų žodžių ir frazių reikšmę ir paskirtį. Diskutuoja, kaip tekste siekiama įtaigumo (pvz., vaizdingi žodžiai), tikslumo (pvz., išvardijimas), aiškumo (pvz., schema).
	B.3.3.1. Vertina skirtingose teksto vietose išsakytas mintis (pamokymus), samprotauja, kodėl mintis (pvz.: pamokymas) yra pateikta tam tikroje kūrinio vietoje.	B.3.3.2. Samprotauja apie netiesiogiai išsakytas mintis (pamokymus).	B.3.3.3. Atpažįsta ir paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis; argumentuoja, kodėl pasirinktos tokios raiškos priemonės.	B.3.3.4. Atpažįsta ir paaiškina netiesiogiai pasakytas mintis, svarsto, kur kitur jas galima pritaikyti. Siūlo tekstui alternatyvias raiškos priemones.
B.4. Taiko skaitymo strategijas.	B.4.1.1. Tikslingai peržvelgia į akis krintančią informaciją (antraštes, schemas, paveikslėlius ir pan.). Randa raktinį žodį,	B.4.1.2. Tikslingai sieja žodinę ir nežodinę informaciją.	B.4.1.3. Siekdamas suprasti teksto visumą, tikslingai peržvelgia iliustracijas, teksto struktūros ypatumus ir kt.	B.4.1.4. Siekdamas suprasti teksto visumą, pasirenka kelis skirtingus informacijos suvokimo būdus..

	sakinį, iliustraciją, kurie rodo, apie ką gali būti tekstas.		informaciją. Randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam skaitymo tikslui (pvz., sužinoti, pritaikyti, kurti).	Vertina informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam skaitymo tikslui (pvz., sužinoti, pritaikyti, kurti).
	B.4.2.1. Sieja tekstą su jau žinoma informacija pagal įvardytus kriterijus. Svarsto apie informacijos (pvz., reklamoje pateikiamos) patikimumą.	B.4.2.2. Sieja tekstą su jau žinoma informacija. Remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu samprotauja apie informacijos patikimumą.	B.4.2.3. Sieja tekstą su jau žinoma informacija. Kitiškai vertina informacijos patikimumą, pagrįstumą.	B.4.2.4. Kitiškai vertina perskaitytą informaciją. Samprotauja apie informacijos patikimumą, pagrįstumą.
	B.4.3.1. Išskiria aiškias ir mažiau suprantamas teksto vietas ir paaiškina, ką ir kodėl buvo lengva ar sunku suprasti. Pasitikrina savo supratimą klausdamas mokytojo, kitų suaugusiųjų, draugų.	B.4.3.2. Samprotauja apie mažiau suprantamas teksto vietas. Pasitikrina savo supratimą naudodamas keletą skirtingų šaltinių.	B.4.3.3. Aptaria tekste pateiktos informacijos aiškumą ir paaiškina, kas padeda geriau suprasti konkretų tekstą. Pasitikrina savo supratimą klausdamas, skaitydamas dar kartą, rasdamas informacijos žinyuose, žodynuose.	B.4.3.4. Įvertina pateiktos informacijos aiškumą. Tikslingai pasirenka keletą skirtingų šaltinių, siekdamas patikrinti savo supratimą.
	B.4.4.1. Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.	B.4.4.2. Pagal skaitymo tikslus naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.	B.4.4.3. Atsižvelgdamas į skaitymo tikslus ir poreikius naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.	B.4.4.4. Sistemingai ir tikslingai naudojami bibliotekomis, interneto svetainėmis ir kitomis informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis skaityti.
C. Rašymas ir teksto kūrimas				
C.1. Kuria tekstus atsižvelgdamas į rašymo	C.1.1.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga rašo	C.1.1.2. Rašo sau ir kitiems kasdienėse	C.1.1.3. Savarankiškai ir tikslingai rašo sau ir	C.1.1.4. Savarankiškai, tikslingai ir išsamiai rašo

tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją.	sau ir kitiems kelias rišlias mintis kasdienėse mokymosi ir laisvalaikio situacijose.	mokymosi ir laisvalaikio situacijose (pvz., raštelis, sąrašas, žinutė, kvietimas, skelbimas, pasiūlymas).	kitiems įvairiose mokymosi ir laisvalaikio situacijose.	sau ir kitiems įvairiose mokymosi ir laisvalaikio situacijose.
	C.1.2.1. Naudodamasis pagalba arba pavyzdžiu rašo taip, kad skaitytojas gali suprasti parašytas mintis; laikosi vieno-kito susitarimo arba užduoties reikalavimo.	C.1.2.2. Rašo taip, kad skaitytojas (bendraamžis, suaugęs) jį suprastų, laikydamasis elementarių susitarimų/ užduoties reikalavimų (pvz., laiškas, receptas).	C.1.2.3. Rašo taip, kad skaitytojas (bendraamžis, suaugęs, pažįstamas, nepažįstamas) jį aiškiai suprastų, laikydamasis susitarimų/ užduoties reikalavimų (pvz., laiškas, instrukcija).	C.1.2.4. Rašo rišliai, išsamiai, siekdamas sudominti skaitytoją, laikydamasis susitarimų/ užduoties reikalavimų (pvz., laiškas, instrukcija).
	C.1.3.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga (paveikslėlių serija, pasakojimo pradžia) kuria kelių sakinių tekstą; siekdamas perduoti informaciją (pvz., žinutę, kvietimą), pateikia kelias esmines detales.	C.1.3.2. Rašo kelių sakinių tekstus saviraiškos tikslais (pvz., ketureilį, pasakojimą/ pasaką), siekdamas perduoti esminę informaciją (pvz., raštelis, žinutė, skelbimas), perteikti nuomonę (pvz., pasiūlymas, reklama).	C.1.3.3. Rašo saviraiškos tikslais (pvz., eilėraščių, pasakojimą/ pasaką), siekdamas perduoti esminę informaciją ir detales (pvz., informacinė žinutė, skelbimas, plakatas), perteikti argumentuotą nuomonę (pvz., pasiūlymas, knygos aprašymas, reklama).	C.1.3.4. Išsamiai rašo saviraiškos tikslais (pvz., pasakojimą/ pasaką), siekdamas tiksliai ir aiškiai perduoti informaciją (pvz., informacinė žinutė, skelbimas, plakatas), perteikti vertinimus (pvz., apie pasiūlymus, knygas, reklamas).
C.2. Kuria tinkamos struktūros tekstus.	C.2.1.1. Sukuria kelių sakinių pagrindinę pasakojimo dalį – įvykio(ų) raidą. Pradžia ir pabaiga sunkiai išvelgiamos.	C.2.1.2. Rašo pasakojimą, kuriame ryškėja pagrindinės struktūrinės dalys (pradžia – įvykių raida – pabaiga).	C.2.1.3. Rašo pasakojimą, kuriame yra pagrindinės struktūrinės dalys, jos gali būti grafiška neatskirtos.	C.2.1.4. Rašo pasakojimą, kuriame yra pagrindinės struktūrinės dalys, jos grafiškai atskirtos.
	C.2.2.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga, rašo informacinį tekstą,	C.2.2.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga, rašo informacinį tekstą,	C.2.2.3. Naudodamasis pagalbine medžiaga, rašo	C.2.2.4. Rašo atitinkamos struktūros informacinį tekstą.

	išlaikydamas kelis atitinkamos struktūros elementus.	išlaikydamas daugumą atitinkamos struktūros elementų.	atitinkamos struktūros informacinį tekstą.	
	C.2.3.1. Aprašydamas objektą glaustai pateikia bendrą vaizdą ir kelias detales.	C.2.3.2. Aprašydamas objektą pateikia bendrą vaizdą ir detales.	C.2.3.3. Aprašydamas objektą laikosi aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas).	C.2.3.4. Laikosi aprašymo struktūros (bendras vaizdas – detalės – apibendrinimas), išsamiai aprašydamas objektą.
C.3. Tinkamai pasirenka raišką, laikosi kalbos normų.	C.3.1.1. Rašydamas tekstą, pagal pavyzdį arba naudodamasis pagalbine medžiaga, pasirenka raišką, iš dalies atitinkančią teksto turinį ir adresatą (pažįstamam suaugusiam ar vaikui); vartoja artimoje aplinkoje dažniausiai sutinkamus vaizdingus žodžius (mažybinės formos, palyginimus).	C.3.1.2. Rašydamas tekstą, naudodamasis pagalbine medžiaga, pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį ir adresatą (pažįstamam ir nepažįstamam; suaugusiam ir vaikui); vartoja dažnai kalboje sutinkamus vaizdingus žodžius ir posakius (mažybinės formos, palyginimus).	C.3.1.3. Rašydamas tekstą pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą, adresatą; vartoja dažnai kalboje sutinkamus vaizdingus žodžius ir posakius (sinonimus, palyginimus, perkeltinės reikšmės žodžius ar posakius).	C.3.1.4. Rašydamas tekstą pasirenka raišką, atitinkančią teksto turinį, tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją; vartoja dažnai kalboje sutinkamus vaizdingus žodžius ir posakius (sinonimus, palyginimus, frazeologizmus, perkeltinės reikšmės žodžius ar posakius).
	C.3.2.1. Rašo tekstą, daugumą sakinių siedamas su tema.	C.3.2.2. Rašo tekstą, siedamas sakinius su tema, tekste pasitaiko vietų, kuriose be reikalo nekartojami tie patys žodžiai.	C.3.2.3. Rašo tekstą, pagal prasmę siedamas sakinius, pastraipas; daugeliu atvejų be reikalo nekartoja tų pačių žodžių, dažniausiai pasirenka tinkamus siejamuosius žodžius.	C.3.2.4. Sukuria tekstą, nuosekliai plėtodamas mintį; be reikalo nekartoja tų pačių žodžių, pasirenka tinkamus siejamuosius žodžius.
	C.3.3.1. Vartoja tiesioginius sakinius; klausiamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	C.3.3.2. Vartoja tiesioginius, klausiamuosius sakinius,	C.3.3.3. Rašo tekstą, tikslingai vartodamas tiesioginius, klausiamuosius sakinius,	C.3.3.4. Rašo tekstą, tikslingai vartodamas tiesioginius,

		skatinamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba.	kartais gali pavartoti skatinamuosius sakinius.	klausiamuosius, skatinamuosius sakinius.
	C.3.4.1. Pritaiko vieną – dvi turinio apimtimi numatytų 3–4 klasės gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisykles; rašo įskaitomai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	C.3.4.2. Pritaiko kelias turinio apimtimi numatytų 3–4 klasės gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisykles; rašo suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	C.3.4.3. Daugeliu atvejų rašo laikydamasis 3–4 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių; rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.	C.3.4.4. Rašo be klaidų, laikydamasis 3–4 klasės turinio apimtimi numatytų gramatikos, leksikos, rašybos ir skyrybos taisyklių; rašo aiškiai, suprantamai ranka, mobiliųjų įrenginių klaviatūra.
C.4. Taiko rašymo strategijas.	C.4.1.1. Rašo tekstą, pritaikydamas rašymo pagal paveikslėlių seriją, duotą pradžią etapais.	C.4.1.2. Rašo tekstą, pritaikydamas rašymo pagal pateiktą planą, užrašytą veiksmažodžių grandinę etapais.	C.4.1.3. Rašo tekstą pagal savarankiškai susidarytą planą, pateiktus raktinius žodžius, duotą pabaigą.	C.4.1.4. Rašo tekstą pagal savarankiškai sudarytą planą, veiksmažodžių grandinę, pasirinktus raktinius žodžius.
	C.4.2.1. Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius vieną aspektą (turinio, struktūros, rašybos).	C.4.2.2. Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą jį skaito, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus, apimančius kelis aspektus (turinio, struktūros, rašybos).	C.4.2.3. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą, taiso pagal iš anksto susitartus kriterijus.	C.4.2.4. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą, taiso pagal iš anksto susitartus ir savo apgalvotus kriterijus.
D. Kalbos pažinimas				
D.1. Atpažįsta lietuvių kalbos garsus ir raides, tobulina tartį.	D.1.1.1. Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, kai tariama aiškiai, užrašo juos atitinkamomis raidėmis; skiria raidę nuo garso.	D.1.1.2. Skiria lietuvių kalbos garsus kalbos sraute, užrašo juos atitinkamomis raidėmis; paaiškina, kuo raidė skiriasi nuo garso.	D.1.1.3. Lietuvių kalbos garsus ir raides atpažįsta įvairiuose kontekstuose (eiliuotoje kalboje, deklamuojant, dainuojant, įvairiose aplinkose/medijose).	D.1.1.4. Lietuvių kalbos garsų ir raidžių vartojimą palygina įvairiuose kontekstuose (eiliuotoje kalboje, deklamuojant, dainuojant, įvairiose aplinkose/medijose).

	D.1.2.1. Atlieka aišiai tariamo trumpo žodžio garsinę analizę, siedamas garsą su jį žyminčia raide, raidę siedamas su garsu.	D.1.2.2. Atlieka aišiai tariamo žodžio garsinę analizę, siedamas garsą su jį žyminčia raide, raidę – su garsu.	D.1.2.3. Dažniausiai taisyklingai atlieka bet kurio žodžio garsinę analizę, siedamas garsą su jį žyminčia raide, raidę – su garsu.	D.1.2.4. Taisyklingai atlieka bet kurio žodžio garsinę analizę.
	D.1.3.1. Skiria balsius, daugumą priebalsių, (nevarojant terminų), taisyklingai juos taria.	D.1.3.2. Skiria balsius (ilguosius, trumpuosius) priebalsius, dvibalsius (nevarojant terminų), taisyklingai juos taria.	D.1.3.3. Skiria lietuvių kalbos garsų rūšis: balsius, priebalsius, dvigarsius (dvibalsius, mišriuosius dvigarsius), taisyklingai juos taria, vartoja terminus.	D.1.3.4. Skiria lietuvių kalbos garsų rūšis: balsius, priebalsius, skirsto dvigarsius į dvi grupes (dvibalsius, mišriuosius dvigarsius), taisyklingai juos taria, vartoja terminus.
	D.1.4.1. Taisyklingai kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius, kai kirčiuotas skiemuo yra išskirtas.	D.1.4.2. Taisyklingai kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius.	D.1.4.3. Taisyklingai kirčiuoja rečiau vartojamus arba sunkiau perskaitomus žodžius; naudodamasis pagalba išsiaiškina, kaip kirčiuojamas nežinomas žodis.	D.2.4.4. Taisyklingai kirčiuoja rečiau vartojamus žodžius; išsiaiškina, kaip kirčiuojamas nežinomas žodis.

<p>D.2. Paaškina elementariausius žodžių kaitymo ir darybos būdus, kalbos dalių požymius.</p>	<p>D.2.1.1. Atpažįsta ir skiria kalbos dalis (veiksmažodį, daiktavardį), kai pateikti šių kalbos dalių klausimai, pagal pavyzdį juos kaito; atpažįsta kalbinės raiškos priemonės (sinonimus), nevertodamas termino.</p>	<p>D.2.1.2. Atpažįsta ir skiria kalbos dalis (veiksmažodį, daiktavardį), naudodamasis pagalbine medžiaga, juos kaito; atpažįsta kalbinės raiškos priemonės (sinonimus, antonimus), nevertodamas terminų.</p>	<p>D.2.1.3. Atpažįsta ir skiria kalbos dalis (veiksmažodį, daiktavardį, būdvardį,rieveksmį), naudodamasis pagalbine medžiaga, kaito būdvardį; kalbinės raiškos priemonės (sinonimus, antonimus, dažniausiai vartojamus perkeltinės reikšmės žodžius), vartoja jų terminus.</p>	<p>D.2.1.4. Atpažįsta ir skiria kalbos dalis (veiksmažodį, daiktavardį, būdvardį,rieveksmį), juos kaito; kalbinės raiškos priemonės (sinonimus, antonimus, perkeltinės reikšmės žodžius), vartoja jų terminus.</p>
	<p>D.2.2.1. Atpažįsta ir vartoja asmenvardžius (žmonių vardus, pavardes), atrenka gyvūnų vardus, vietovardžius (miesto ar jam žinomos vietovės pavadinimus).</p>	<p>D.2.2.2. Atpažįsta ir vartoja asmenvardžius (žmonių vardus, pavardes), gyvūnų vardus, vietovardžius (miesto, kaimo, ežero, upės ar jam žinomos vietovės pavadinimus).</p>	<p>D.2.2.3. Skiria ir taisyklingai vartoja artimo konteksto tikrinius daiktavardžius.</p>	<p>D.2.2.4. Skiria ir taisyklingai vartoja tikrinius daiktavardžius įvairiuose kontekstuose.</p>
	<p>D.2.3.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga, vartoja reikšminių žodžio dalių sąvokas (giminiški žodžiai, šaknis, galūnė); sutartiniais ženklais pažymi jas žodžiuose, kuriuose šios dalys aiškiai surandamos.</p>	<p>D.2.3.2. Naudodamasis pagalbine medžiaga, vartoja reikšminių žodžio dalių sąvokas (giminiški žodžiai, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis); sutartiniais ženklais pažymi jas žodžiuose, kuriuose šios dalys aiškiai surandamos.</p>	<p>D.2.3.3. Vartoja reikšminių žodžio dalių sąvokas (giminiški žodžiai, kamienas, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis); skirsto paprastos darybos žodžius reikšminėmis žodžio dalimis, žymėdamas jas sutartiniais ženklais.</p>	<p>D.2.3.4. Vartoja reikšminių žodžio dalių sąvokas (giminiški žodžiai, kamienas, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis); skirsto sudėtingesnės darybos žodžius reikšminėmis žodžio dalimis, žymėdamas jas sutartiniais ženklais.</p>

D.3. Aptaria sakinių įvairovę ir žodžių ryšius sakinyje.	D.3.1.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga, kelia sakinio žodžiams klausimus.	D.3.1.2. Kelia sakinio žodžiams klausimus.	D.3.1.3. Keldamas sakinio žodžiams klausimus, paaiškina, kaip sakinio žodžiai yra tarpusavyje susiję.	D.3.1.4. Nagrinėja sakinį, sakinio žodžius siedamas su kalbos dalimis.
	D.3.2.1. Sudaro tiesioginius sakinius; klausiamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba. Sudaro ir užrašo sakinį, derindamas žodžių galūnes.	D.3.2.2. Sudaro tiesioginius, klausiamuosius sakinius, taisyklingai juos intonuoja; sudaro skatinamuosius sakinius, kai yra suteikiama pagalba. Sakiniu perteikia mintį.	D.3.2.3. Sudaro ir dažniausiai tikslingai vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius, taisyklingai juos intonuoja; vartoja neišplėstinius ir išplėstinius sakinius. Sakiniu perteikia išplėtotą mintį.	D.3.2.4. Sudaro ir tikslingai vartoja tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius, taisyklingai juos intonuoja; vartoja neišplėstinius ir išplėstinius sakinius.
	D.3.3.1. Sakinyje randa žodžius, nusakančius veikėją ir jo atliekamą veiksmą, kai pateikti klausimai.	D.3.3.2. Sakinyje randa žodžius, nusakančius veikėją ir jo atliekamą veiksmą; juos tinkamai pažymi sutartiniais ženklais.	D.3.3.3. Sakinyje randa veiksni (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymi sutartiniais ženklais.	D.3.3.4. Sudėtingesniame sakinyje (pvz., kai numanomas veiksnys arba yra vienas veiksnys, du tariniai, išreikšti veiksmažodžio asmenuojama forma) randa veiksni, tarinį ir juos tinkamai pažymi sutartiniais ženklais.
D.4. Skiria tekstą nuo pavienių sakinių, taiko elementariausias žinias apie tekstą, pasakojimo sandarą.	D.4.1.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga nurodo elementariausius teksto požymius (pvz., pavadinimą, autorių, veikėjų pokalbius ir pan.).	D.4.1.2. Nurodo elementariausius teksto požymius (pvz., pavadinimą, autorių, veikėjus, veikėjų pokalbius, įvykius ir pan.).	D.4.1.3. Atpažįsta įvairius tekstus (netradicinius, tekstus įvairiose aplinkose/medijose).	D.4.1.4. Nagrinėja įvairius tekstus (netradicinius, tekstus įvairiose aplinkose/medijose).

	D.4.2.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga apie pasakojimo sandarą, atskiria, kur yra pradžia, įvykių raida ir pabaiga.	D.4.2.2. Nagrinėja tekstą pagal pasakojimo sandarą: pradžia, įvykių raida ir pabaiga.	D.4.2.3. Taiko žinias apie pasakojimo sandarą: pradžia (kaip viskas prasidėjo), įvykių raida (kas atsitiko), pabaiga (kuo įvykis baigėsi); taiko žinias apie aprašymo sandaros elementus.	D.4.2.4. Taiko žinias apie teksto tipus (pasakojimo, aprašymo), taiko aiškinimo ir samprotavimo elementus.
D.5. Taiko kalbos pažinimo strategijas	D.5.1.1. Atlieka nesudėtingus kalbos tyrimu (pvz., pasižymi jam nežinomus žodžius ir išsiaiškina jų reikšmę).	D.5.1.2. Atlieka nesudėtingus kalbos tyrimus (pvz., grupuoja skirtingus žodžius pagal reikšmę).	D.5.1.3. Atlieka nesudėtingus kalbos tyrimus (pvz., pastebi dėšningumus, padaro nesudėtingas išvadas).	D.5.1.4. Atlieka nesudėtingus kalbos tyrimus (pvz., pastebi dėšningumus, padaro išvadas; sudaro atmintines, išveda taisykles).
	D.5.2.1. Naudodamasis pagalbine medžiaga atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje).	D.5.2.2. Atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas artimoje aplinkoje, daro išvadas pagal aiškiai pastebimus požymius).	D.5.2.3. Atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas aktualioje aplinkoje, apibendrina, daro išvadas pagal aiškiai pastebimus požymius).	D.5.2.4. Atlieka nesudėtingus kalbos vartojimo tyrimus (pvz., stebi kalbos vartojimo situacijas aktualioje aplinkoje, apibendrina, daro išvadas, formuluoja rekomendacijas).